

MOKSLO LIETUVA

2007 m. gegužės 17–31 d.

LIUVOS MOKSLININKŲ LAIKRAŠTIS

Nr. 10(366)

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Kaina 2 Lt

Globalizacija, anglų kalba ir lietuviškas tapatumas

Zonta International Vilniaus klubo balandžio mėn. renginys *Globalizacijos iššūkis: Lietuvos identiteto sklaida anglų kalba* buvo skirtas globalizacijai ir Lietuvos tapatumo sklaidai. Renginys buvo surengtas profesorės habilituotos daktarės Dalijos Tekorienės gyvenimo ir profesinės veiklos jubiliejui paminėti. Jis organizuotas kartu su Etninės kultūros globos taryba prie Lietuvos Respublikos Seimo.

Nukelta į 10 p.

Augalų, aplinkos ir žmogaus sauga

Tamsiu paros metu pro Rasų kapines Sukilėlių gatve važiuojantys vėlyvi vilniečiai ar sostinės svečiai pastebi stiklo pastatą, žaižaruojantį ryškia šviesa. Tai Valstybinės augalų apsaugos tarnybos Fitosanitarinių tyrimų laboratorijos karantininis šiltnamius, o ryški šviesa skirta joje auginamiems augalams.

Balandžio 24 d. buvo gera proga susipažinti su Fitosanitarinių tyrimų laboratorijos veikla, nes joje vyko Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus visuotinis išplėstinis susirinkimas. Jo tema *Fitosanitariniai tyrimai Lietuvoje: valstybinė kontrolė, mokslas ir eksperimentinė plėtra*. Renginyje dalyvavo Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministrė prof. Danutė Kazimira Prunskienė, Lietuvos mokslų akademijos viceprezidentė akad. Veronika Vasiliauskienė, MA

Nematodų patotipų nustatymas karantiniame šiltnamyje

Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus pirmininkas narys korespondentas Albinas Kusta ir skyriaus nariai, taip pat Valstybinės augalų apsaugos tarnybos viršininkas Edmundas Morkevičius ir Fitosanitarinių tyrimų laboratorijos vedėja Loreta TALUNTYTĖ.

Nukelta į 3 p.

Geriausios 2006 m. humanitarinių ir socialinių mokslų srities autorių dr. Mindaugą Kvietkauską (dešinėje) Lietuvos Respublikos Prezidento vardu sveikina Prezidento patarėja dr. Irena Vaišvilaitė ir Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos pirmininkas dr. Tomas Žalandauskas

Prilygti pasaulinio mokslo elitui

Balandžio 25-ąją Lietuvos Respublikos Prezidento rūmų Kolonoje apdovanoti geriausių ir moksliausių 2006 m. Lietuvos apgintų disertacijų autoriai. Jaunuosius mokslo daktarus turėjo sveikinti Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus, tačiau jis išvyko į pirmojo Rusijos prezidento Boriso Jelcino laido tuves Maskvoje. Šis faktas laureatų vietos Lietuvos moksle nė kiek nesumažino, nors to paties negalima pasakyti apie žiniasklaidos ir televizijų dėmesį renginiui. Vis dėlto šis apdovanojimas rodo, kad valstybėje jaunųjų mokslininkų ateitis nėra beviltiška. Paprastai visuomenės dėmesys telkiamas į mokslo problemas, o šįkart norėta parodyti, kad Lietuvoje esama puikios mokslinio jaunimo, kuriuo galime didžiuotis.

Žmonės – svarbiausia grandis

Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga ryžosi išrinkti geriausias jaunųjų mokslininkų disertacijas ir pagerbti jų autorius iniciatorė. Buvo atrinktos tos disertacijos, kurios geriausiai atspindi viziją – Lietuvos

mokslininkai – pasaulinio lygio mokslo elitai. Šia akcija siekta, ko gero, svarbiausio tikslo: didinti jaunimo, pasirinkusio mokslinės kūrybos kelią, pasitikėjimą savo jėgomis, skatinti daryti aukščiausios kokybės mokslinius darbus.

Sveikindama iškilmių dalyvius Lietuvos Prezidento patarėja, Kultū-

ros, mokslo ir ugdymo grupės vadovė dr. Irena Vaišvilaitė perdavė Jo Ekscelencijos sveikinimus bei mintis. Šią jaunųjų mokslininkų iniciatyvą ir renginį Prezidentas vadino įrodymu, kad Lietuvoje esama ne tik problemų, pykčio ir nepasitikėjimo vienas kitu, bet ir kūrybos, mokslo, daugybės darbščių bei talentingų žmonių. Labai svarbu, kad būtent šie žmonės ir jų darbai būtų kuo dažniau ir plačiau pristatomi visuomenei. Tokie susitikimai padeda plėtoti ryšius tarp įvairių sričių mokslininkų, galėtų sulaukyti ir protų nutekėjimą iš Lietuvos. Prezidentas sveikina jaunimo studijas ir stažuotes užsienyje, kurių metu mūsų mokslininkai įgyja tokios patirties, kokios negalėtų gauti Lietuvoje.

Tačiau būtina daryti viską, toliau Prezidento mintį plėtojo I. Vaišvilaitė, kad tie mūsų mokslininkai galėtų grįžti į Lietuvą.

Nukelta į 8 p.

2 p.

APIE MOKSLININKO ETIKĄ IR ATSAKOMYBĘ

6, 13 p.

NOMENKLATŪROS IR BIUROKRATIJOS GNIAUŽTUOSE

11 p.

IŠLEISTA MONOGRAFIJA APIE IVANĄ FRANKO

14 p.

APIE EKSPERTIZĘ

15 p.

PASAULIO MOKSLO NAUJIENOS

APIE MOKSLININKO ETIKĄ IR ATSAKOMYBĘ

Prof. habil. dr. Vytautas
PADAIGA

Šiais laikais įvairiose mokslo srityse tiriant bet kurį klausimą darba tenka pradėti ne tuščioje vietoje. Dažniausiai šie klausimai vienu ar kitu aspektu esti daugiau ar mažiau ištirti. Įvairių tyrėjų išvados kartais sutampa arba būna prieštaringos. Taip atsiranda mokslinės mokyklos, kuriančios, įrodinjančios ir ginančios savo tiesas. Tai skatina mokslo pažangą.

Rengiant mokslinių-tiriamųjų darbų ataskaitas po įvado pirmiausia parašoma tiriamo klausimo analitinė apžvalga, kurioje analizuojami įvairių tyrėjų iki tol paskelbti ir literatūros sąrašą įtraukti darbai. Analizuojant labiausiai atsižvelgiama į darbų paskelbimo datą. Analitinės apžvalgos pabaigoje daromos išvados, kokių aspektu vienas ar kitas klausimas dar neištirtas arba išvados yra prieštaringos. Tai tampa naujo mokslinio darbo pagrindiniu tikslu ir uždaviniu. Panašių reikalavimų laikomasi rašant mokslinius straipsnius ir monografijas. Paprastai įvairių autorių paskelbti darbai atpasakojami savais žodžiais, o citatos iš jų pateikiamos kabutėse, abiem atvejais nurodant autorių, darbo paskelbimo metus, kartais net ir leidinio puslapį.

Savitas įvairių gamtos, ypač biologijos, mokslo sričių naujų vadovėlių rašymas. Gyvųjų organizmų morfologija, anatomija ir iš dalies ekologija per tūkstančius metų pasikeičia labai nedaug. Apie mokslo sritis, kurių mokslinis pažinimas skaičiuojamas šimtais metų, įvairiose šalyse būna parašyta dešimtys vadovėlių. Juose apie gyvuosius organizmus ir jų sąveiką su aplinka rašoma laikantis tam tikros nuoseklios tvarkos. Todėl rengiant naują vadovėlį susiduriama su tam tikra dilema – panašaus teksto rašymu. Šis klausimas sprendžiamas dvejopai. Aprašydami atskirus dalykus vieni autoriai svarbiausius kitų mokslininkų teiginius numeruoja ir daro išnašas smulkiu šriftu puslapio apačioje, nurodydami autorius ir šaltinius, kurie įtraukiami ir literatūros sąrašą. Kiti autoriai (jų dauguma) tenkinasi literatūros sąrašą vadovėlio pabaigoje. Abiem atvejais iš kitų šaltinių paimtų paveikslų, lentelių ir formuliu autorius nurodyti yra privaloma. Be to, kai kuriose šalyse būtina gauti šių autorių sutikimą.

Rašant profesinius ir mokslo populiarinimo straipsnius, ypač naujesniais klausimais, pabaigoje literatūros sąrašas paprastai nepateikiamas. Tačiau vis dėlto paminimi šių klausimų tyrimo pradininkai pasaulyje ir šalyje. Neprilygstamu pavyzdžiu čia yra Lietuvoje nuo 1957 m. leidžiamas žurnalas *Mokslas ir gyvenimas*.

Šie mokslininko etikos ir atsakomybės klausimai nėra retoriniai. Vis dažniau tenka susidurti su faktais, kai svetima medžiaga yra pasisavinama ir net panaudojama užsakomiesiems darbams, finansuojamiems žinybų. Pateikiu keletą pavyzdžių iš savo patirties.

Lietuvos žemės ūkio universiteto (LŽŪU) Miškų fakulteto darbuotojai dr. K. Pėtelis ir dr. G. Brazaitis Aplinkos ministerijos užsakymu 2003 m. parengė mokslinį darbą *Optimalaus kanopinių*

Tas saulės spindulys, dar teikiantis vilties...

žvėrių tankumo nustatymo miške normatyvai. Šiame darbe autoriai pateikė mūsų pagrįstus kanopinių žvėrių bazinio ekologinio tankio normatyvus, pavadindami juos optimaliais, ir rekomendacijas šalies teritorijai rajonuoti šiems žvėrimis, paskelbtus mokslo darbuose ir vadovėlyje (Padaiga, 1996), nenurodydami šaltinio. Dėl autorių teisių ir mokslo darbams keliamų elementarių reikalavimų bei mokslininko etikos pažeidimo kreipiausi į Aplinkos ministeriją ir LŽŪU Etikos komisiją. Žurnale *Mūsų girios* paskelbiau apie tai specialų straipsnį (Padaiga, 2004), į kurį minėto darbo autorių atsakymo nesulaukiau.

2004 m. vasario 6 d. iš LŽŪU Etikos komisijos gavau tokio turinio raštą.

„LŽŪU Statuto priežiūros ir profesinės etikos komisija dviejuose posėdžiuose nagrinėjo Jūsų skundą. Buvo išklaustas K. Pėtelio paaiškinimas ir Miškininkystės katedros nuomonė. Iš Aplinkos ministerijos rašto matyti, kad K. Pėtelis mokslinio tyrimo darbo ataskaitą yra pasiėmęs papildyti. Todėl komisija nutarė nepriimti galutinio sprendimo iki papildytos ataskaitos pateikimo ir atsakymo iš Aplinkos ministerijos gavimo. Maloniai prašau pranešti man [...] Jūsų telefono numerį. Tada galėsime pranešti Jums apie svarstymo eigą. Pagarbai, komisijos sekretorė Astrida Slavickienė.“

Nors jau praėjo treji metai, tačiau jokio atsakymo iš LŽŪU Etikos komisijos negavau.

Kitas pavyzdys. Neseniai žurnale *Mūsų girios* (2007, Nr. 2) paskelbtas Vilniaus universiteto (VU) Gamtos mokslų fakulteto doc. dr. Egidijaus Bukelskio straipsnis *Medžiotojai turi pradėti skaičiuoti elninius žvėris*. Kaip pagrindinis šių žvėrių apskaitos būdas siūloma jų apskaita pagal žiemą paliekamas ekskrementų krūvelės. Labai apsidžiaugiau, kad

pagaliau šis metodas gali būti pradėtas kasmet naudoti visuose Lietuvos miškuose. Lietuvos miškų institute (LMI) ši elninių žvėrių apskaitos būdą moksliniuose tyrimuose mes taikome nuo 1964 m. iki šiol, o Valstybinio miškotvarkos instituto Medžioklėtvarkos grupė, rengianti medžioklėtvarkos projektus, jį naudoja nuo 1978 m. (Padaiga, Petružis, 1986). Šį metodą sukūrė amerikietis R. MacCainas Randalas (1948) amerikėnėms elninių žvėrių rūšims – baltuodegiui, juodauodegiui bei vapiči elniams ir briedžiui. Norint pritaikyti šį metodą Lietuvos elninių (stirnos, tauriojo elnio ir briedžio) apskaitai, reikėjo ištirti žiemą per parą jų paliekamų žiemos ekskrementų krūvelių skaičių ir mitybos žiemos pašarais trukmę. Remiantis šiais ir kai kuriais kitais įvardytų autorių tyrimų duomenimis, šiuo metodu buvo sukurta mūsiškių elninių žvėrių apskaitos technologija, nustatyti parametrai, koeficientai, tikslumo ir kiti rodikliai. Jie paskelbti mokslinėse ir kitose publikacijose (Padaiga, 1965, 1975, 1990, 1996, 1998; Padaiga, Marma, 1979 ir kt.). Šių tyrimų rezultatai susilaukė dėmesio Vokietijoje (Briedermann, 1982) ir JAV (išsiųsti atspaudai, už kuriuos mainais gauti šios šalies medžioklėtvarkos klasikos veikalai).

Atidžiau perskaitęs minėtą doc. dr. E. Bukelskio straipsnį pastebėjau, kad jame pateikta šio ir kai kurių kitų kanopinių žvėrių apskaitos metodų technologija, parametrai, koeficientai, tikslumo ir kiti rodikliai sutampa su nurodytais mūsų vadovėlyje *Medžioklės ūkio biologiniai pagrindai* (Vilnius, 1996, p. 103–107) ir kitose publikacijose. Kai kurios pastraipos iš vadovėlio nurašytos pažodžiui, tačiau šių duomenų autoriumi nurodytas dr. L. Balčiauskas (2004).

Žurnalui *Mūsų girios* nusiunčiau repliką, kuri buvo išspausdinta kartu su doc. dr. E. Bukelskio atsakymu (*Mūsų girios*, 2007, Nr. 3).

„Šių metų *Mūsų girių* 2 numeryje buvo paskelbtas doc. dr. Egidijaus Bukelskio straipsnis *Medžiotojai turi pradėti skaičiuoti elninius žvėris*.

Tema iš tiesų aktuali. Bet šis straipsnis yra plagiatas, iš esmės nurašytas iš mūsų vadovėlio *Medžioklės ūkio biologiniai pagrindai* (Vilnius, 1996, p. 102–107). Straipsnyje aprašytos elninių žvėrių apskaitos būdų technologijos, parametrai, tikslumo rodikliai, atitinkami koeficientai ir formulės simboliai visiškai sutampa su pateiktas vadovėlyje. Straipsnio tekstas, palyginti su vadovėliu, pajavirintas bendrais samprotavimais, o kai kurios pastraipos nurašytos pažodžiui. Vadovėlyje pateiktos apskaitos būdų technologijos, parametrai, rodikliai bei koeficientai yra ne vienu metu mūsų mokslinių tyrimų rezultatai, kurie buvo paskelbti profesinėje ir mokslinėje spaudoje lietuvių (1965, 1967, 1969 ir kt.), rusų (1965, 1969, 1979, 1984, 1987 ir kt.), vokiečių bei anglų (1975, 1995, 1998) kalbomis.

Manau, kad tokie jau ne pirmą kartą pasikartojantys akibrokštai tikrai nedaro garbės Lietuvos miškininkų sąjungos žurnalui.

Prof. Vytautas Padaiga“

„Gerb. profesorius laiške redakcijai nurodo, kad straipsnyje panaudota tik jo knygoje *Medžioklės ūkio biologiniai pagrindai* pateikta medžiaga. Tačiau iš tiesų straipsnyje pateikiami apskaitos metodai buvo aprašyti jau *Medžiotojo vadove*, po to jie buvo pateikti A. Navasaičio ir K. Pėtelio knygoje *Medžioklė* bei L. Balčiausko leidinyje *Sausumos ekosistemų tyrimo metodai*. Todėl straipsnyje buvo remtasi ne kuriuo nors vienu, o visais minėtais autoriais, taip pat mokslinėmis ataskaitomis bei magistriniais darbais. Metodas pagal ekskrementus buvo sukurtas Beneth'o L. J., English'o P. E. ir MacCain R. A., kuris tapo pagrindu šiuolaikiniams elninių žvėrių gausumo nustatymo tyrimams, tai straipsnyje yra pažymėta. Tačiau tenka prisimti atsakomybę ir pripažinti, kad derėjo nurodyti, jog gerb. prof. V. Padaiga šį metodą patobulino ir naudojo ilgamečiuose tyrimuose. Kartu turio pažymėti, kad savavališkai metodikos jokiuose tyrimuose nėra keičiamos, paprastai nurodomas tik jas sukūręs autorius. Straipsnio autorius jokiū būdu nepretenduoja nė į vieno panaudoto metodo originalumą. Deja, populiariuose žurnaluose panaudotos literatūros sąrašas paprastai nepateikiamas.

Egidijus Bukelskis“

Doc. dr. E. Bukelskio atsakyme minimame *Medžiotojo vadove* (1996) mano aukščiau išvardytų dalykų, išskyrus kai kurių apskaitos būdų technologijas, nėra, todėl pasidomėjau kitais jo nurodytais literatūros šaltiniais. A. Navasaičio ir K. Pėtelio knygos *Medžioklė* (1998) skyrelyje *Medžiotojamųjų gyvūnų apskaita* kanopinių žvėrių ir kiškių apskaitos būdų parametrai, rodikliai, koeficientai bei formulės ir dalis teksto taip pat paimti iš mūsų dar 1990 m. paskelbto paskaitų koncepto *Medžioklės ūkio pagrindai* (Padaiga, 1990) ir vadovėlio *Medžioklės ūkio biologiniai pagrindai* (Padaiga, 1996), kurį autoriai įtraukė į literatūros sąrašą.

Pasidomėjau ir Vilniaus universiteto Ekologijos instituto darbuotojo dr. L. Balčiausko, kuriuo remiasi E. Bukelskis, knyga *Sausumos ekosistemų tyrimo metodai. I dalis. Gyvūnų apskaitos* (Vilnius, 2004). Šioje knygoje aprašyti kanopinių žvėrių apskaitos metodai – prie šėryklų, varant, rujos metu ir pagal ekskrementus (technologijos, parametrai, rodikliai ir kt.), taip pat sutampa su esančiais mūsų vadovėlyje, tačiau autoriais nurodomi A. Navasaitis ir K. Pėtelis (1998), kurie remiasi mūsų duomenimis. Tiesa, pateikiant briedžio, tauriojo elnio ir stirnos per žiemą paliekamų ekskrementų krūvelių bei kiškio spirių skaičių pirmoje vietoje nurodomas mūsų vadovėlis; jis įtrauktas ir į literatūros sąrašą. Beje, kiškių apskaitai šį originalų metodą sukūrė dr. O. Belova (1986), kurios visai nemini nei dr. A. Navasaitis ir dr. K. Pėtelis, nei dr. L. Balčiauskas, nors šis metodas aprašytas jų knygoje.

Pateikti pavyzdžiai rodo, kad neretai nesivadovaujama elementarios mokslininko etikos ir atsakomybės reikalavimais. Keista ir nesuprantama, kai vieno arba kito dalyko autoriumi tampa tas, kuris nuo pirminio šaltinio „nusrinšė“ paskutinis. Ir tai daro ne studentai, o mokslų daktarai, docentai.

Pirminių literatūros šaltinių šalyje autoriai, šiuo atveju atlikę sudėtingus gyvūnų mitybos balansinius tyrimus voljeruose, stebėjimus gamtoje, praėję šimtus kilometrų miškais skaičiuodami elninių žvėrių žiemos ekskrementų krūveles ir kiškių spirias, tyrinėję ganyklas, šalę bokšteluose šalia žvėrių šėryklų ir paskelbę tyrimų rezultatus spaudoje, palikti nuošalyje jaučia tam tikrą kartėlį.

Nėra abejonės, kad panašių atsitikimų yra ir kitose mokslo srityse. Manau, kad mokslininko etikos ir atsakomybės problema *Mokslas Lietuvoje* galėtų būti aptarta daug plačiau siekiant aiškiau reglamentuoti šią intelektualinę veiklos sritį.

Literatūra

- Balčiauskas L., *Sausumos ekosistemų tyrimo metodai. I dalis. Gyvūnų apskaitos*, Vilnius, 2004, 184 p.
- Belova O., *Kiškių apskaita pagal pašarines apkravas. Medžioklėtvarkos žinynas*, Kaunas, 1986, p. 28–29.
- Briedermann L., *Der Wildbestande – die große Unbekannte*, Berlin, 1982, 180 S.
- Bukelskis E., „Medžiotojai turi pradėti skaičiuoti elninius žvėris“, *Mūsų girios*, 2007, Nr. 2, p. 41–43.
- McCain Randal R., *A method for measuring deer range use*, Transact of 13 North Amer. Wildlife conference, Washington, 1948.
- Medžiotojo vadovas*, Vilnius, 1996, 265 p.
- Navasaitis A., Pėtelis K., *Medžioklė*, Kaunas, 1998, 300 p.
- Padaiga V., „Okologie und Prinzipien der wirtschaftlichen Nutzung des Rehwildes in den Waldern des südlichen Teils der Baltischen Sowjetrepublik“, *Beiträge zur Jagd und Wildforschung IX*, Berlin, 1975, S. 276–287.
- Padaiga V., Petružis G., *Kanopinių žvėrių apskaita. Medžioklėtvarkos žinynas*, Kaunas, 1986, p. 10–24.
- Padaiga V., *Medžioklės ūkio pagrindai (paskaitų konceptas)*, Kaunas, 1990, 56 p.
- Padaiga V., *Medžioklės ūkio biologiniai pagrindai*, Vilnius, 1996, 212 p.
- Padaiga V., „The counting of winter pellet groups of cervines as the method of assessment of their browsing pressure and population structure“, *Baltic forestry*, 1998, Vol. 4, №1, p. 36–41.
- Padaiga V., „Kanopinių žvėrių tankis“, *Mūsų girios*, 2004, Nr. 1, p. 14–15.
- Pėtelis K., Brazaitis G., *Optimalaus kanopinių žvėrių tankumo miške nustatymo normatyvai*, Kaunas, 2003, 25 p.
- Падайга В., *Значение косули в лесном хозяйстве и система мероприятий по защите от нее лесовозобновления в Литовской ССР*, автореф. дисс. канд. биол. наук, Таллин, 1965, 25 с.
- Падайга В., Марма Б., „О методике оценки численности европейской косули по количеству дефекаций“, *Экология*, 1979, № 4, с. 101–103.

Atkelta iš 1 p.

Atsakomybė

Valstybinė augalų apsaugos tarnyba yra valdymo institucija, įsteigta 1998 m. Ji atsakinga už augalų apsaugos ir fitosanitarinės politikos įgyvendinimą Lietuvoje. Tarnybos steigėja – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, sujungusi Augalų karantino inspekciją ir Valstybinę augalų apsaugos stotį. Reorganizavimas vykdytas Augalų karantino inspekcijos pagrindu. Šiuo metu Tarnyboje dirba 255 darbuotojai, įskaitant ir pasienio Augalų karantino postus, 10 regioninių augalų apsaugos ir karantino punktų bei 8 pasienio kontrolės fitosanitarinės punktus.

Kaip teigia Tarnybos viršininkas Edmundas Morkevičius, svarbiausia Tarnybos funkcija yra fitosanitarija, t. y. Lietuvos teritorijos apsauga nuo kenksmingų organizmų, kenkėjų ir ligų sukėlėjų įvežimo bei platinimo. Kita svarbi funkcija – sertifikuoti ir kontroliuoti eksportuojamą produkciją. Ne mažiau svarbi trečioji funkcija – nacionalinė augalų priežiūra: Tarnyba sistemingai pagal patvirtintą metodiką tikrina augalus, aplinkai ir 22 kenksmingų organizmų pasirodymą Lietuvoje, daro tyrimų ataskaitas ir praneša visoms ES šalims apie patikros rezultatus.

Pasak E. Morkevičiaus, ateityje bus labai svarbi dar viena funkcija – augalų apsaugos produktų registravimo ir jų panaudojimo kontrolė. Tai atskiras Augalų apsaugos tarnybos veiklos atsakomybės punktas. Šiuo metu Tarnyba atlieka šviežių vaisių ir daržovių atitikimo prekybos standartams kontrolę. Šia funkcija dalijasi su Maisto ir veterinarijos tarnyba, bet pastarajai lieka tik maždaug 20 proc. viso darbo krūvio, nes su šia tarnyba maisto produktus tikrina tik baigiamajame patekimo vartotojams etape – mažmeninės prekybos tinkluose. Ankstesnių etapų kontrolė tenka Augalų apsaugos tarnybai ir jos inspektoriams.

Tarnybai tenka ir viena visai nauja funkcija – genetiškai modifikuotų augalų kontrolė. Jeigu Lietuvoje bus leista auginti genetiškai modifikuotus augalus, tai Tarnybai teks kontroliuoti ir šią veiklą. Kol kas tenkinamasi importo kontrole.

Į savo darbą – kitų akimis

Edmundas Morkevičius supažindino posėdžio dalyvius su Augalų apsaugos tarnybos struktūra, manome, kad bus įdomu ir skaitytojams. Pagrindinius Tarnybos padalinius sudaro Augalų karantino ir Augalų apsaugos skyriai, Fitosanitarinė laboratorija, Tarptautinių ryšių ir teisės skyrius, Finansų ir Bendrųjų reikalų skyriai. Tiesa, dar yra Audito padalinys, kurį ateityje numatoma stiprinti ir plėsti iki skyriaus. Mat vykdant ES reikalavimus teks labai smarkiai sustiprinti Tarnybos vidaus audito kontrolę. Tarnybai pavaldūs 10 regioninių punktų, kuriuos sudaro regionuose dirbantys inspektoriai. Be to, jai priklauso 8 pasienio kontrolės fitosanitarinės postai. Atskirą patikrą sudaro Augalų apsaugos produkto kontrolė, ją atlieka 22 inspektoriai. Vienas didžiausių pasienio kontrolės postų yra Klaipėdoje, kur tikrinami laivais atvežami kroviniai.

Šiemet buvo proga į savo veiklą pažvelgti tarsi šiek tiek iš šalies, užsienio kolegų akimis. Mat Lietuvoje vyko didelė konferencija *Tarptautinės muitinės organizacijos*. Jos

Valstybinės augalų apsaugos tarnybos Fitosanitarinių tyrimų laboratorijos techninės įrangos patalpose

Valstybinės augalų apsaugos tarnybos Fitosanitarinių tyrimų laboratorijos vedėja Loreta Taluntytė ir LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus pirmininkas narys korespondentas Albinas Kusta

LR žemės ūkio ministrė prof. Kazimira Danutė Prunskienė ir Valstybinės augalų apsaugos tarnybos viršininkas Edmundas Morkevičius

Dirvožemio plovimo laboratorijos specialistė D. Nečajeva renginio dalyviams pristatė savo darbą

metu Lietuva buvo pristatyta kaip pasienio kontrolės organizavimo pavyzdys. Tarptautiniai ekspertai pripažino, kad Lietuva tarp Baltijos šalių sukūrė geriausią kontrolės infrastruktūrą pasienio posteose, įskaitant veterinariją, fitosanitariją ir bendravimą su muitinėmis. Lietuviai

galėjo drąsiai atsakinėti į pasaulio muitininkų klausimus, negėda buvo parodyti ir sukurtą infrastruktūrą. Tai ypač pasakytina apie 2006 m. baigtą statyti ir pagal ES reikalavimus įrengtą Fitosanitarinių tyrimų laboratoriją.

Su neslepianiu pavydu į Fitosani-

tarinių tyrimų laboratorijos pastatą, aparatūrą ir tyrimų galimybes žvelgia į Lietuvą atvykstantys NVS (Rusijos, Ukrainos, Moldavijos) šalių augalų apsaugos tarnybų darbuotojai. Svečiai neslepia, kad ir savo šalyse norėtų turėti taip įrengtas laboratorijas ir panašiai veikiančias augalų apsaugos

tarnybas. Žodžiu, turime kuo didžiuotis ir ką parodyti.

Prieštarigus jausmus kelia nebent tai, kad su neslepianiu pavydu į Fitosanitarinių tyrimų laboratoriją žvelgia ir mūsų akademinės institucijų mokslininkai, dirbantys Lietuvos žemės ūkio universitete, Lietuvos žemdirbystės institute, Botanikos institute, taip pat kitų mokslo institucijų laboratorijose. Deja, jose ne daug rasime naujausios aparatūros, tad ir užsienio svečiams rodyti ne visada yra ką. Žodžiu, palyginimas su Fitosanitarinių tyrimų laboratorija – ne mokslo institucijų naudai. Šios laboratorijos vedėja Loreta Taluntytė pasakojant ir rodant laboratorijos galimybes mokslininkai dažnai tik susižvalgydavo ir nelinksmai pajukaudavo: girdi, ir mūsų darbo sąlygos pagerės, štai ateis struktūrinių fondų lėšos...

Siūloma naudotis ir mokslininkams

Pasak žemės ūkio ministrės prof. D. K. Prunskienės, Lietuva gali atlikti visas reikalingas augalų priežiūros ir kontrolės funkcijas. Esame apsaugoti nuo rizikos į šalį įvežti sergančius augalus, taip pat nuo keliančių pavojų Lietuvoje auginamų augalų ir augalinės kilmės maisto produktų. Tai ir saugaus Lietuvos eksporto užtikrinimo galimybė. Fitosanitariniai dokumentai – tai vienas iš tarptautinio bendradarbiavimo objektų, dėl kurio nuolat tenka susirašinėti su kitomis šalimis. Bene daugiausia – su Lietuvos eksporto šalimis, ypač Rusijos Federacija. Šios kaimynės veterinarijos ir fitosanitarinės tarnybos kartais ir be pagrindo siuntinėja Lietuvai raštus dėl įvairių sertifikatų ir t. t. Fitosanitarija ir veterinarinė tarnyba ES augalų apsaugos sistemoje yra labai svarbi, sudaro prielaidas maisto produktų ir aplinkos saugumui. Rinkos ekonomikoje tai itin svarbūs svertai.

Ministrė neslėpė pasitenkinimo, kad pavyko užbaigti naujus Fitosanitarinių tyrimų laboratorijos pastatus, juos parengti darbui. Pastatams pinigai skirti iš Lietuvos biudžeto, o dalis įrangos įsigyta už ES lėšas. Ministrė išreiškė pageidavimą, kad ši laboratorija būtų plačiau naudojama taip pat mokslinėje veikloje, nes čia turima įranga, taikomi tyrimų metodai ir technologijos gali labai praversti mokslininkams, nes jie šia diena dirba toli gražu ne moderniausia aparatūra. Taigi yra bendradarbiavimo su mokslo institucijomis galimybių, ir jas būtina panaudoti. Prie to turėtų prisidėti ir šis susitikimas su Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus mokslininkais. Turimas potencialas neturi snausti, nes tik bendradarbiaujant su mokslo institucijomis, tęsė ministrė, gali pasiteisinti ES ir Lietuvos investicijos į šią veiklos sritį.

Fitosanitarinių tyrimų laboratorijoje dirbami moksliniai darbai, čia dirbuojasi ir mokslo daktarai, kai kurie darbuotojai rengiasi ginti mokslo daktaro disertacijas. Tarp jų yra ir laboratorijos vedėja Loreta Taluntytė.

Tarptautiniai įsipareigojimai

Kokie yra Lietuvos tarptautiniai įsipareigojimai augalų apsaugos srityje, kitaip tariant, kokioje tarptautinės teisės aplinkoje dirbama?

Atkelta iš 3 p.

Pirma, tai Tarptautinė augalų apsaugos konvencija, kurią yra ratifikavusios 170 pasaulio valstybių. Šios Konvencijos reikalavimus įgyvendina 7 regioninės pasaulio augalų apsaugos organizacijos, iš kurių vadovaujanti yra Europos ir Viduržemio jūros augalų apsaugos organizacija.

Lietuva veikia laikydamasi taip pat Pasaulinės prekybos organizacijos sanitarinių ir fitosanitarinių susitarimų. Ši organizacija reguliuoja prekybą visais produktais pasaulio mastu, vadinasi, ir augaliniais bei gyvuliniais produktais, tad tenka paklusti šios organizacijos reikalavimams, tarp kitų ir susitarimui dėl sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių taikymo.

Mūsų šalis yra pasirašiusi nykstančios faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvenciją, Biologinės įvairovės konvenciją. Todėl būtina siekti, kad į Lietuvą nebūtų įvežami agresyvių rūšių augalai, piktžolės, kurios gali slopinti vietinius augalus. Daugelis tų „ateivių“ gali būti pavojingi žmonių sveikatai, sukelti alerginius susirgimus, ypač žydėjimo metu.

Lietuva vykdo Monrealio protokolą, kuris riboja metilbromido pa-

Botanikos instituto Fitovirusų laboratorijos vadovas habil. dr. Juozas Staniulis renginio dalyviams pristato kolegijų naujai išleistą knygą

ūkiui, dažnai pažeidžiama vietos augalų bioįvairovė. Šie neigiami veiksniai labai sparčiai plinta vis didesniuose pasaulio arealuose. Fitosanitarinių priemonių komisijos sesijoje konstatuota, kad tos kovos priemonės, kurias ligi šiol taikė au-

gintojams, atrodytų, dar nekelia susirūpinimo, tačiau šiais metais bulvių partijoje iš Vokietijos, atvežtoje į bendrovę Kraft Food Lietuva perdirbti į traškučius, šių ligos sukėlėjų buvo pastebėta. Signalas, kad būtina sustiprinti bulvių, įvežamų iš Vokietijos, kontrolę. Per traškučius šis kenkėjas žmonėms pavojaus nekelia, bet perdirbimo atliekas išpylus laukuose, tas užkratas gali paplisti ir Lietuvoje auginamoms bulvėms. Nuostoliai gali būti labai dideli ir nenusapėjami.

Lietuvoje bulvių bakterinė degligė tiriama daugiau kaip 1 tūkst. ha sėklinių bulvių, intensyvinami ir maistinių bulvių tyrimai. Įdomu, kad ūkininkai Lietuvoje sutiko geriau pirkti rezomanijos virusui atsparias veisles, nes nuo šio viruso nėra apsaugos priemonių. E. Morkevičius atkreipė dėmesį į kai kuriuos kitus augalų ligų sukėlėjus, smarkiai plintančius kai kuriose Europos šalyse ir darančius žalą.

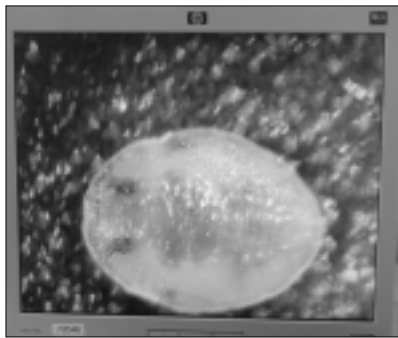
Kai kurių ligų sukėlėjų Lietuvoje dar nepastebėta, bet jie gali bet kada pasirodyti. Štai kad ir blyškusis bulvių nematodas. Lietuvos bulvių

augintojams, atrodytų, dar nekelia susirūpinimo, tačiau šiais metais bulvių partijoje iš Vokietijos, atvežtoje į bendrovę Kraft Food Lietuva perdirbti į traškučius, šių ligos sukėlėjų buvo pastebėta. Signalas, kad būtina sustiprinti bulvių, įvežamų iš Vokietijos, kontrolę. Per traškučius šis kenkėjas žmonėms pavojaus nekelia, bet perdirbimo atliekas išpylus laukuose, tas užkratas gali paplisti ir Lietuvoje auginamoms bulvėms. Nuostoliai gali būti labai dideli ir nenusapėjami.

Lietuvoje bulvių bakterinė degligė tiriama daugiau kaip 1 tūkst. ha sėklinių bulvių, intensyvinami ir maistinių bulvių tyrimai. Įdomu, kad ūkininkai Lietuvoje sutiko geriau pirkti rezomanijos virusui atsparias veisles, nes nuo šio viruso nėra apsaugos priemonių. E. Morkevičius atkreipė dėmesį į kai kuriuos kitus augalų ligų sukėlėjus, smarkiai plintančius kai kuriose Europos šalyse ir darančius žalą.

Kai kurių ligų sukėlėjų Lietuvoje dar nepastebėta, bet jie gali bet kada pasirodyti. Štai kad ir blyškusis bulvių nematodas. Lietuvos bulvių

Augalų, aplinkos ir žmogaus sauga

Baltasparnio puparijus

Fitosanitarinių tyrimų laboratorijos vyriausiasis specialistas dr. Henrikas Ostrauskas prie biologinio mikroskopo

Vakarinio tripso suagėlis

Viduržemio margasparnės priekinė kūno dalis (nuotrauka padaryta skenuojančiu elektroniniu mikroskopu)

naudojimą karantino tikslams. Todėl Augalų apsaugos tarnybai tenka kontroliuoti sandėlių, elevatorių dezinfekciją. Mat metilbromilas, nors yra gera priemonė dezinfekuoti sandėliams, bet ardo ozono sluoksnį atmosferoje.

Šių metų balandį E. Morkevičiui teko dalyvauti Antroje fitosanitarinių priemonių komisijos sesijoje – tai darbinis Tarptautinės augalų apsaugos konvencijos organas. Pranešimuose buvo skelbiama, kad nuo 1951 m., kai buvo priimta konvencija, pasaulinė prekyba, augalinis maisto produktų judėjimas per valstybių sienas padidėjo net 6 kartus. Vien per 2000–2004 m. šis skaičius padidėjo 40 proc. ir šiuo metu jo vertė – apie 800 mlrd. JAV dolerių. Kartu labai padidėjo rizika, kad su augalais, sėklomis, mediena iš vienos šalies į kitą bus pervežti kenkėjai ir naujos ligos. Tai kelia didelį pavojų įvairių šalių žemės

galų apsaugos tarnybos, jau nebetinka, natūrali sienų kenkėjų plitimo kontrolė nebepasiteisina, nes neliko ir sienų, jos tapo virtualios. Nuolatos vyksta krovinių, žmonių, naudotos žemės ūkio technikos pervežimas per valstybių sienas, tad augalų kenkėjai labai lengvai prasiskverbia į kitas šalis.

Norint adekvačiai reaguoti, laiku taikyti reikalingas priemones, būtina didinti administracinės augalų apsaugos organizacijų darbuotojų gebėjimus, į rizikos didėjimą turi būti reaguojama laiku ir veiksmingai.

Budrumo niekada nebus per daug

Antroje fitosanitarinių priemonių komisijos sesijoje priimtas svarbus sprendimas – 2009 m. balandžio mėn. surengti Fitosanitarinių priemonių komisijos sesiją Romoje.

Elektroniniu skenuojančiu mikroskopu susidomėjo prof. Leonas Kadžiulis, prof. Algirdas Motuzas, prof. Albinas Kusta, prof. Antanas Poviliūnas, Žemės ūkio ministerijos atstovė spaudai Virginija Krivickienė ir LMA viceprezidentė akad. Veronika Vasiliauskienė

Gedimino Zemlicko nuotraukos

Mičigano universiteto prof. Almantas Galvanauskas

Pabaiga, pradžia Nr. 8

Mokslo Lietuvos redakcijoje bendraujame su Mičigano universiteto (Mičigano valstija, JAV) profesoriumi Almantu Galvanausku, dirbančiu šviesolaidinių lazerių kūrimo ir tobulinimo srityje, ir Fizikos instituto mokslo darbuotoju dr. Vidimantu Kabelka.

Šerdis – tai lazerio šerdis

Su A. Galvanausku bendravome tuo metu, kai jis jautėsi peršokęs vieną svarbų savo mokslinės veiklos barjerą, o kito savo kelyje dar lyg ir nematė. Žodžiu, jautėsi kaip čempionas, įveikęs reikšmingą aukštį ar kitą svarbią ribą.

Maždaug prieš 3,5–4 metus lietuviui kilo originalus sprendimas, kaip galima veiksmingiau sukurti labai dideles šerdis šviesolaidiniams lazeriams, kurios nebūdamos vienamodėmis praktiškai veiktų kaip vienamodės. Vienamodiškumas – tai turėti difrakciškai apribotus spindulius, aukščiausios kokybės spinduliavimą. Tokie spinduliai galima fokusuoti net iš labai didelio atstumo. Žodžiu, siekiama gauti ne tik didelės galios, bet ir geros kokybės spindulį.

Tam ir seniau buvo naudojamos didelės, bet netobulos šerdis. Netobulumas tas, kad generuoja ir palaiko daug modų. Visi šviesolaidinių lazerių kūrėjai, tobulintojai ir taikytojai tą šerdis netobulumo problemą pripažino ir mėgino ieškoti būdų, kaip jos išvengti. Kelios tyrinėtojų grupės siūlė savo sprendimus, tarp jų ir A. Galvanausko grupė. Oficialiai spaudoje apie tai neskelbė dėl patentavimo ir darbų finansavimo subtilybių.

Žodžiu, dabar eksperimentiškai A. Galvanauskas su bendradarbiais parodė, kad problema išsprendžiama: gali būti pagamintos labai didelės šerdis, veikiančios kaip vienamodės. Tai gi vienas svarbiausių parametrų norint gauti aukštos kokybės šviesos spindulį gali būti pasiektas.

Principas lyg ir paprastas: jeigu šerdis daugiapodė, tai jos šviesolaidinę struktūrą reikia taip sukonstruoti, kad aukštesnės modos būtų labai nuostolingos ir iškart užgestų. Tada energijos pernaša vyktų kaip vienamodžiam šviesolaidyje.

Kaip sukurti tokią šerdį? Pirmą mintis, kuri šauna į galvą – atitinkamai legiruoti strypą. Taip ir darė kiti tyrinėtojai, bet pavyko tik šiek tiek pareguliuoti šerdis savybes, bet ne iš esmės pagerinti.

A. Galvanausko idėja kitokia: jis pamėgino panaudoti skirtumą tarp modų simetrijos. Pagrindinė moda labiausiai simetriška, nes ji visiškai plokščia, tolygi, o visos kitos modos pasižymi poliariškumu. A. Galvanauskas pasinaudojo aukštesne šviesos lauko struktūra erdvėje. Sugulvojo principą, kaip pasinaudoti simetrijos skirtumu. Pagrindinė moda „keliauja“ su labai mažais nuostoliais, beveik negesdama, o žemesnės simetrijos modos gęsta. Aukščiausios erdvinės kokybės pagrindinė moda spindulyje vyrauja, ir ši erdvinė kokybė teikia galimybę sufokusuoti difrakciškai apribotą tūrį. Aukštesnio lygio moda leidžia maksimaliai sufokusuoti spindulį į didesnį tūrį.

Galime pažvelgti ir kitaip. Tarkime, spindulį reikia sufokusuoti į tam tikrą erdvės dalį. Kuo didesnė spindulio kokybė, tuo iš didesnio atstumo galima sufokusuoti. Praktiniuose taikymuose tai labai svarbu. Turint labai geros erdvinės struktūros difrakciškai apribotą pagrindinę modą, ją galima puikiai fokusuoti. Erdvinės struktūros, neturinčios fokusavimui tinkamos modos, sunkiai pasiduoda, kitaip tariant, fokusuojamos į didesnį plotą. Kiekvieno šviesolaidžio strypė ar šerdyje galima gauti tik vieną pagrindinę modą, o visos kitos yra aukštesnės, ir kuriant šviesolaidinį lazerį yra tarsi parazitinės, nes mažina lazerio našumą. Vienas svarbiausių lazerių kūrimo kriterijų – kurti aukščiausios kokybės modas. Nors A. Galvanauskas neneigia ir išimčių: kartais norima gauti specialioms tikslams aukštesnės eilės modas. Vis dėlto tai reti atvejai. Jeigu lazeryje yra daug modų, jas galima aprašyti entropijos požiūriu. Tokio lazerio spindulys bus „triuškmingas“, o vienamodžių lazerių entropija, t. y. nuostoliai, yra minimalūs. Generuojant daugiapodį spindulį, jo kokybės neįmanoma pagerinti. Tai seka iš fundamentinės termodinamikos dėsnio.

Naujos technologijos plinta per žmones

A. Galvanausko privalumas, stiprioji veiklos dalis ta, kad fundamentinio mokslo žinias jis sugeba panaudoti taikomųjų užduočių sprendimui – ligi prietaiso sukūrimo. Dirba su įvairiais partneriais, kurie tobulina prietaisų prototipus, taikomus pramonėje. Paties A. Galvanausko tyrimų grupė Mičigano universitete nėra didelė, ją sudaro 8 žmonės, daugiausia studentai. Tai JAV mokslo ir studijų principas: tyrinėjimus atlieka jauni žmonės, dažnai studentai. Įdarbinami ir mokslininkai tyrėjai; vieną tokį savo grupėje turi ir Almantas.

Metams gali būti įdarbinti ir jauni tyrėjai, po doktorantūros studijų atvažiuojantys pasitobulinti. Bet pagrindinė darbo jėga bent jau Alanto grupėje – studentai. Studijuodami universitete jie įgyja mokslinio darbo įgūdžių, kartu atlieka ir gerų praktinių darbų. Sistema gerai veikia, nes studentai paprastai kupini naujų idėjų, o baigę universitetą tampa geriausia tų idėjų skleidėjais. Jeigu žmogus 20 metų dirbo su kitokia aparatūra ar priemonėmis, tai labai nelengva jį palenkti prie naujos technologijos, kurios plinta tik per suinteresuotus žmones.

Ką A. Galvanauskas mano apie mokslo institutų veiklos modelį, dėl kurio ateities Lietuvoje diskutuojama ne vieni metai? Pripažįsta, kad institutai turi savų privalumų. Jie daug našesni dariniai, nes nuolat vienoje mokslo kryptyje dirbantys tyrėjai įgyja tikrų profesionalams būdingų žinių ir įgūdžių. Su studentais kurti mokslą gal ir nėra pats našiausias būdas. Juk į tokią tyrinėjimų grupę, kuriai vadovauja

vendamas Vilniuje jis dirbo Puslaidininkių fizikos institute ir, atrodo, gyvenimu nesiskundė. Atsiradus didesnei judėjimo galimybei kaip sveičiatyrinėtojas kurį laiką dirbo Švedijoje, ten apsigynė disertaciją. Kaip ir kiekvienas jaunas žmogus norėjo pamatyti platų pasaulį, buvo smalsu pažiūrėti, kaip mokslas kuriamas JAV. Ieškant podaktarinės vietos, susidarė sąlygos padirbėti Mičigano universitete. Ten ir įstrigo.

Savo paties likimu tarsi patvirtino tiesą, kad Lietuva esanti didelė valstybė, kurią Atlanto vandenynas dalija į dvi dalis. Tiesa, lietuvius vis dar slepia romantinė praeitis. Ji padėjo atkurti Lietuvos valstybę 1918 ir 1990 m., bet XXI a. tuo ir skiriasi nuo XX a., kad šiandien net ir mažos šalies mokslas gali būti sudėtinė pasaulinio mokslo dalis. Tad ne tiek ir svarbu, kur žmogus gyvena – šiaurės ar anapus balos. Todėl Almantas ir nesijaučia palikęs Lietuvą.

Lazeriams skirtas gyvenimas (3)

A. Galvanauskas, atėję nauji studentai iš pradžių mažai ką sugeba nuveikti. Kitas dalykas, kad pasaulyje nėra labai daug tokių institucijų, kurios užsima tik mokslu. Galima priminti, kad *General Electric* ar *IBM* bendrovės turi savo tyrimų institucijas ar padalinius, bet labiau įprasta akademinio mokslo ir studijų, t. y. universitetinė sistema. Mat jeigu studentai mokėtų tik teoriją, bet neįgytų praktinių mokslinio darbo įgūdžių, tai būtų ne kažin kokie specialistai. JAV norint apsiginti fizikos srities mokslų daktaro disertaciją, reikia atlikti gerą eksperimentą, dirbti priešakinėse mokslo gretose, išspausdinti gerų mokslinių straipsnių.

Kaip Almantas vertina dabartinę Lietuvos mokslo organizavimo sistemą? Remdamasis daugiau savo kaip fizikos mokslų atstovo pastebėjimais, didesnių bėdų mato ne tiek mokslo organizavimo sistemoje, kiek jo finansavimo reikaluose. Lietuvoje veikia mažos šalies sindromas. Mažai šaliai labai sunku plėtoti gerą mokslą, todėl vienintelė galimybė turėti jį Lietuvoje – tai pasinaudoti išiliejimo į Europos Sąjungą privalumais. Atsiranda struktūrinių fondų lėšos, bendros su kitomis šalimis programos. Kai bus gauti pirmieji rezultatai, bus galima sėkmingai konkuruoti su kitomis šalimis. Lietuva negali tikėtis kritinės masės moksle, nes yra maža šalis. Taip pat yra ir visose kitose nedidelėse šalyse – Lietuva ne išimtis. Austrija, Danija ar Norvegija neplėtoja visų mokslų, laimėjimų siekia vienoje ar keliuose srityse. Išimtis – Švedija, kur yra didžiulės bendrovės: *Ericsson*, *SAAB* ir kitos. Jos investuodavo į mokslą didžiules lėšas. Suomijoje yra *Nokia*. Deja, Lietuvoje tokios aukšto technologijos pramonės nesama. Buvo *Ekranas*, tačiau bankrutavo, nes savo veiklą projektavo 1–2 metams į priekį – neįžvalgomu pavyzdys. Investuojant į praeities technologijas nieko kito ir negalima tikėtis, nes kioskopų gamyba pasaulyje žengia visai kita kryptimi. Tai netoliaregiškų sprendimų padarinys.

Mokslas atsinaujina per jaunus žmones

Kokie vėjai A. Galvanauską nubloškė į Mičigano universitetą? Gy-

Šiuolaikinės komunikacijos jam padeda bendrauti su kolegomis bet kuriame pasaulio taške. Net ir Lietuvai jaučiasi esąs naudingesnis gy-

Fizikos instituto mokslo darbuotojas dr. Vidimantas Kabelka

vendamas Ann Arbore (Mičigano valstijoje), nes gali padėti Lietuvos tyrėjams užmegzti glaudesnius ryšius su JAV fizikais. Mokslas atsinaujina per jaunus žmones. Taip yra visur, to nereikėtų pamiršti ir Lietuvoje.

Iš pašnekesio su Almantu aiškėja, kad mes labai daug tikimės iš valstybės, esą, ji ims ir nuties mums kelią į šviesią ateitį. Tačiau moksle perversmus paprastai daro galvos, o ne kitos kūno dalys. Nereikėtų per daug tikėtis ir iš valdininkų. Darbas Mičigano universitete, pripažįsta Almantas, formuoja ir jo kaip mokslininko individualisto charakterį. Jo paties planuose valstybė mažai figūroja, nors ši valstybė ir JAV. Viskas priklauso nuo žmonių, o kai jie imasi ir padaro, tai ir valstybei gerai. Darbas ir gyvenimas Amerikoje lietuvių išmokė pasitikėti pačiu savimi, iniciatyvą laikyti savo rankose ir kuo mažiau pasikliauti valstybe. Gal laikas to išmokyti ir Lietuvoje dirbantiems mokslui žmonėms?

Lazerininkai – lyg atskira tautelė

Žinoma, buvo paklaustas, ką mano apie Lietuvos fizikos mokyklą. Ar ten, užjūryje, ką nors galima išgirsti apie Lietuvos fizikus? Pasak A. Galvanausko, lietuvių pasaulyje nėra daug, bet Lietuvos lazerininkams tenka neproporcingai didelė dalis, ir jie sudaro tarsi atskirą „tautėlę“ lietuvių tautoje. Lietuvos lazerininkų mokykla pasaulyje žinoma ir gerbiama. Tokia A. Galvanausko nuomonė. Gal ir ne visi amerikiečiai yra girdėję apie Lietuvos lazerininkus, bet Amerikos lazerininkai nuolat susiduria su mūsų šios krypties fizikų darbais.

Su A. Galvanausku kalbėjomės ir apie tai, kad Lietuvos lazerių kūrimo mokykla vis dėlto grindžiama tradicinėmis technologijomis. Šiame dinamiskame pasaulyje, kai niekas negali būti labai užtikrintas dėl savo ateities, reikia laiku imtis naujausių technologijų. Apie vieną iš tokių – šviesolaidinius lazerius – šiame rašinyje ir kalbėjomės. Ar sugebės Lietuvos lazerių kūrėjai laiku atsistoti ant naujausių ateities technologijos bėgių? Jei sugebės – išvengs Panevėžio *Ekrano* likimo. Aišku, yra rizikos, bet jaunimas ir turi rizikuoti. Iš jaunų mokslininkų A. Galvanauskas reikalauja trijų dalykų: užsidegimo, motyvacijos ir gerų fizikos mokslo pagrindų.

Racionalus reikalavimas, tačiau grynai pragmatiku Alanto niekaip nepavadinsi. Kaskart į Lietuvą parveždamas savo vyresnįjį sūnų (jaunėlis dar

per mažas) jis nori, kad pas senelius pasisemtų reikiamos lietuviškos dvasios. Vadinasi, Almantui nesvetima ir romantiška lietuvių dvasia, kuriai pokalbyje buvo paleidęs vieną kitą kritikos strėlę. Jis neneigia, kad lietuvių sieloje tos romantiškos dvasios visados buvo ir yra, bet vien tik romantizmu siūlo nesitenkinti. Taip pat kaip ir per daug neakcentuoti lietuvių išvažiavimo į kitus kraštus, o jeigu kuris sūnus paklydėlis sugrįžta į tėvų žemę, tai tame žingsnyje neįžvelgti labai didelio didvyriškumo. Pasaulis didelis, Lietuva sėkmingai integruojasi į pasaulį, mūsų verslininkai važinėja po visas „pasvietes“, taip turi būti ir su Lietuvos mokslu. Mums tiesiog privalu turėti „savo desantą“ įvairiose šalyse, geriausiuose pasaulio universitetuose ir mokslo centruose. Taip daro daugelis šalių. Ir Lietuvos mokslui toks modernus pasaulio veiklos būdas yra naudingesnis negu visiems tūnoti vienoje vietoje, per daug neišsišokant, ne itin pasireiškiant.

Nomenklatūros ir biurokratijos gniaužtuose (I)

Kalbamės su Ohajo universiteto (Ohio university, USA) Filosofijos departamento profesoriu Algij Mickūnu ir Vilniaus universiteto Filosofijos katedros vedėju prof. Arvydu Šliogeriu, originalios filosofinės koncepcijos, „filotopijos“ kūrėju. A. Šliogerio svarbiausi veikalai: *Žmogaus pasaulis ir egzistencinis mąstymas* (1985), *Transcendencijos tyla* (1996), *Kas yra filosofija, Niekis ir esmas* (2005), *Būtis ir pasaulis* (2006). A. Mickūnas yra ne vienos filosofijos studijoms skirtos knygos bendraautoris, išspausdinęs daug straipsnių žurnaluose *Metmenys*, *Baltos Lankos*, *Free Debate* ir kt. Dar pridursime, kad jis yra Klaipėdos universiteto garbės daktaras, o A. Šliogeris šiais metais išrinktas Lietuvos mokslų akademijos tikroju nariu.

Rūpestis mokslu ir jaunimu

Mokslo Lietuva. Pirmiausia norėčiau kreiptis į prof. Algį Mickūną. Šio pašnekesio išvakarėse Lietuvos Prezidento rūmuose dalyvavote renginyje, kuriame buvo įteiktos premijos jauniems mokslininkams, geriausių 2006 m. disertacijų autoriams. Ką apie šį renginį, gerbiamasis Profesoriau, galėtumėte pasakyti?

Algis Mickūnas. Tai ritualas, kurį atliko aukščiausia valstybės „raštinė“ ar būstinė. Vertinu kaip jaunimo skatinimą: jeigu būsite darbštūs, gerai tyrinėsite, rašysite, tai turėsite štai kokių progų būti pastebėti, išskirti ir pagerbti. Būsime pavyzdys kitiems. Žodžiu, buvo parodyta, kad Lietuva gerbia talentingus, jaunus mokslininkus ir daug iš jų tikisi.

M. L. Švelni užuomina nepabėgti iš Lietuvos?

A. Mickūnas. Matote, jeigu šiaip kokiame kambarėlyje jauniems mokslininkams būtų įteikti diplomai, tai vargu ar ilgam toks įvykis išliktų jų atmintyje. Vis vien girdėtuome kartojant, kad Lietuvoje nesirūpinama jaunais mokslininkais. Dabar, kai diplomai buvo įteikti Prezidentūroje, kiekvienas to įvykio dalyvis galėjo pasijusti svarbus, reikšmingas. Jau tarsi ne vien Prezidento, bet visos lietuvių tautos pagarbos jauniems mokslininkams išraiška. Tai pagerbimas.

M. L. Klausantis Jūsų atsakymo gali atrodyti, kad valstybė, bent jau Prezidento asmenyje, rūpinasi jaunimu ir mokslu. Tik bijau, kad prof. Arvydas Šliogeris mano kitaip.

Arvydas Šliogeris. Be jokios abejonės, kitaip. Pirmiausia mes neturime padoringos valstybės. Yra tik biurokratai, kurie rūpinasi savimi. O tokios premijos – tai tik ritualai, nes teikėjai tuo ir atsiperka. Numetamas kašnelis, dar gal bus parodyta per televiziją – ir būkite patenkinti. O kad jaunas mokslininkas ar mano vadovaujamos katedros darbuotojas gautų perpus mažiau už šlavėją, tai niekam nerūpi. Mano, katedros vedėjo, pagrindinis atlyginimas yra 2,5 tūkst. litų. Gerai, aš senis, bet ką daryti jauniems mokslininkams?

Ką tada reiškia visos tos jiems teikiamos premijos? Tai tėra „pompa“, o blogiausia, kad „pompa“, neatitinkanti esmės.

Jeigu tas pats vaikas, kuriam įteikta premija, gautų bent šlavėjos algą, tada viskas būtų gal neblogai, bet šiandien jis negauna net šlavėjos algos.

M. L. Per visus tuos 17 nepriklausomybės metų Lietuvos mokslininkų prestižas mažėjo? Jeigu taip, tai kodėl taip atsitiko?

A. Šliogeris. Atsitiko pirmiausia dėl to, kad daug gambiausių jaunų žmonių neapsikentę pasitraukia iš Lietuvos. Mokslas tapo visiškai neprestižiniu užsiėmimu, tad koks save gerbiantis jaunuolis norės tapti mokslininku? Nė vienas. Į mokslą ateina prasčiausi arba fanatikai. Bet mes juk negalime remtis nei vienas, nei kitais. Geriausi abiturientai tiesiu taikymu šauna į teisę arba vadybą, nes tose srityse mato visai kitokią perspektyvą.

Jeigu tą pačią paskaitą skaitysiu 10 studentų, tai gausiu tik 10 litų. Kas ir kur matė tokį absurda?

M. L. Kaip prof. A. Mickūnui atrodo, kodėl taip nuvertintas Lietuvoje mokslas ir intelektas?

A. Mickūnas. Man atrodo, kad priežastis štai kur glūdi. Lietuva išsilaisvino iš galingos imperijos, bet pateko į nomenklatūros ir biurokratų gniaužtus. Norintis būti dideliu ponu siekia valdyti kuo daugiau pavaldinių. Esantieji valdžioje pradedą gyventi ne valstybės ir tautos interesais, bet savo asmeniniais. Pažiūrėjęs televiziją, paskaitęs laikraščius negali suprasti, kada valdžios vyrai rūpinasi valstybės reikalais. Jie dalijasi valdžia, sprendžia partijų arba savo pačių interesus. Tai labai panašu į grobio dalybas, per pjautesnes ir rietynes valstybės niekas nemato. Bet tie žmonės gerai gyvena.

A. Šliogeris. Taip, savimi jie puikiai sugeba pasirūpinti, o valstybė tėra melžiama karvė.

patrigubėjo ir pasidarė tris kartus galingesnis, nes atsirado naujos techninės priemonės. Jis yra nežmoniškas, daug žiauresnis už sovietinį valdininkijos aparatą. Aš tai patyriau savo paties kailiu. Biurokratai yra kasta, o uždara kasta rūpinasi tik savimi. Lietuvoje ypač uždara kasta. Apie kokį nors socialinį judrumą sunku šnekėti. Aišku, ir Lietuvoje esama socialinio judrumo, bet jis gerokai menkesnis nei kitose valstybėse.

Mūsų biurokratija labai negabi, nelanksti – štai kur visa bėda. Ją sudaro daugiausia žemo intelekto žmonės, nesugebantys suvokti, kad nuo jų priklauso valstybės autoritetas.

M. L. Intelligentiškumo stoka?

A. Šliogeris. Būtent. Iš to ir kyla kastinis egoizmas. Jiems rūpi tik jie patys.

M. L. Gal pasirodysiu labai noderanus, jeigu priminsiu F. Dostojevskio, A. Čechovo laikų inteligentų nuostatą: visuomenės piktžaidėse matyti ir didelę dalį savo pačių kaltės. Rusų

Jeigu kino dokumentalistas Algirdas Tarvydas sukurs filmą apie filosofus Algį Mickūną ir Arvydą Šliogerį, tai A. Mickūno skrybėlei tame filme turėtų tekti svarbus vaidmuo

Patekome į biurokratų gniaužtus

M. L. Kaip tada, gerbiamieji profesorai, suprasti teiginį, kad nėra ko per daug tikėtis iš valstybės, bet reikia gyventi savo protu, savo iniciatyva ir pastangomis?

A. Šliogeris. Iš valstybės daug gal ir nereikėtų tikėtis, bet kad ji bent netrukdytų žmogui. Atėjus nepriklausomybei tikėjomės tapti laisvais piliečiais, Vilniaus universitete manėme dorai konkuruoti su kitais universitetais. Laukėme, kad mokslas taps mokamas, bet ne tiek, kad vien turčių vaikai galėtų mokytis, rinktis norimą specialybę.

Dabar mūsų studentai finansavimą iš valstybės gauna pagal „krepšelį“. Prof. A. Mickūnas tikriausiai apie tokį stebuklą kaip studento „krepšelis“ ne girdėti negirdėjęs. Galiu paaiškinti profesorui, ką tai reiškia. Jeigu skaitau paskaitą 100 studentų, tai gaunu, tarkime, 1000 li-

A. Mickūnas. Jaunimui mokslo žmonės jau nėra joks pavyzdys, daug patraukliau būti valdininku. Tada priklausys klanui, kuris dalyvauja grobio dalybose. Tokioje valstybėje mokslas jau nieko nereikš, tokioje visuomenėje išvis nebereikia mokytojų žmonių, tuo labiau mokslininkų. Bent jau biurokratijai to tikrai nereikia.

Ritamės į komunizmą

M. L. Kaip tokią valstybę galėtume pavadinti, kur nebereikia šviesuolių, intelektualų, o visi tampame valdininkijos įkaitais? Kur ritamės?

A. Šliogeris. Į komunizmą, kur daugiau. Paradoksas tas, kad komunistiniai idealai įgyvendinti nepriklausomoje Lietuvoje.

M. L. Statėm, statėm ir nežinia ką pastatėm? Sukūrėme santvarką, nuo kurios bėgome kaip nuo nelabojo?

A. Šliogeris. O tai, kad šioje santvarkoje esama privataus verslo, nieko nekeičia. Biurokratinis aparatas

inteligentijos amžninieji klausimai ir siejosi su savo atsakomybe prieš visuomenę. Ar Lietuvos intelektualai nejaucia bent šiek tiek tokios kaltės, kad reikalai Lietuvoje pasisuko taip, kokius juos visi matome?

A. Šliogeris. Pirmiausia noriu pažymėti, kad Lietuvoje intelektualų niekada nebuvo ir nėra. Žodį „mes“ visada siūlau performuoti į žodį „aš“, tai bus tiksliau. Aš darau viską, kad taip, kaip yra, nebūtų. Nežinau, ar daro kiti, aš dabar apie tai nekalbu.

M. L. Jeigu nėra „mes“, tai nėra ir akademinės bendruomenės?

A. Šliogeris. Akademinę bendruomenę sudaro Jonas, Petras, Antanas. Kai jie visi biurokratijai pasakys „ne“, tai rezultatas bus. Jeigu tik vienas Antanas pasakys, ką mano apie biurokrato sprendimus, o Jonas su Petru tik šnibzdės pakampėmis, keiksnos valdžią ir viešai bijos garsiau pasakyti savo nuomonę, tai jokių tokios akademinės bendruomenės rezultatų nereikėtų tikėtis.

Naujų laikų nauji dievukai

M. L. Iš to, ką, gerbiamieji profesorai, sakote, kyla vienintelė negincytina mintis: įsisavinome „bananinės“ valstybės gyvavimo modelį ir toliau jį „tobuliname“.

A. Šliogeris. Pastaba: šioje „bananinėje“ respublikoje neauga bananai – per šalta.

A. Mickūnas. Viena iš dabartinės padėties blogybių yra ta, kad šiltas biurokratų kėdes užėmė vadinaujamųjų tiksliausių ir gamtos mokslų atstovai.

A. Šliogeris. Matyt, teisingas pastebėjimas, ypač turint galvoje tai, kad humanitariniai mokslai sparčiai stumiami iš Lietuvos viešojo gyvenimo ir net iš universitetų.

A. Mickūnas. Antradienį atkeliavau į Vilnių ir mane tuojau pat pasigavo paskaitai Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedra. Susirinko daug klausytojų, po paskaitos geriame kavą, kalbamės. Ir dėl ko guodžiasi mano klausytojai? Lietuvių literatūros katedros prestižas nuolat krinta, ne dienom, o valandom. Biurokratai net tiesiai pareiškia, kad tokia katedra ir pati lituanistika jau nelabai reikalingos.

A. Šliogeris. Duodama aiškiai suprasti, kad humanitarai yra parazitai ir jokios naudos nei universitetui, nei visuomenei neduoda. Visokie filosofai, istorikai, etnografai – mes parazitai pagal dabartinės vadovaujančios kastos nuostatas.

M. L. Ar tai reiškia, kad tik valdininkai sprendžia, ko reikia Lietuvai? Mokslo žmonės jau nebeturi žodžio?

A. Šliogeris. Žinoma, kad neturi. Kokį žodį aš turiu? Tik tokį, kad dabar galiu kalbėtis su laikraščio *Mokslo Lietuva* atstovu. Kartais išlendu į televiziją, duodu vieną kitą interviu.

O dėl mokslininkų žodžio, tai štai pavyzdys. Tiesa, tai buvo prieš 3–4 metus. Vyko Lietuvos mokslo tarybos posėdis, kuriame mokslininkai sprendė Lietuvos mokslo reikalus. Jie ten aiškinosi valandą ir antrą. Atsistojo Mokslo departamento atstovas ir pareiškė: „Jūs čia galite diskutuoti, kiek tik norite, o bus padaryta taip, kaip reikia.“ Apsisuko ir išėjo. Paprastas valdininkas yra dievukas, o mokslininkai su savo diskusijomis – nulis.

Mokslas – verslo tarnas?

M. L. Jei taip, tai turime uždara ratą: biurokratams esama padėtis yra pati parankiausia, o nuo mokslininkų balso nieko nepriklauso. Pasaka be paigos. Gal prof. A. Mickūnas pasakys, kaip išsiveržti iš šio užburto rato?

A. Mickūnas. Kol mokslo reikalus valdys nomenklatūra, tol šitaip tęsis. Juk kokius argumentus girdime kai tvirtinama, kad lituanistika Lietuvos universitetuose jau nelabai ir reikalinga? Girdi, lietuvių kalba pasaulyje neturi ateities, todėl reikia plėtoti anglistiką. Vadovaujantis tokia logika ir anglams nereikia rūpintis gal labiau užtikrinta. Tai gal Anglijoje vietoj anglų kalbos būtų racionaliau mokytis kinų kalbos? Bijau, kad tokio pasiūlymo autorius anglų būtų išmestas iš auditorijos. Bet Lietuvoje galima pasakyti apie lietuvių kalbos „neperspektyvumą“.

Kaip Ponas Dievas kūrė žmogų

Gerbiamasis Profesoriau, bendrovės akcininkų ir kituose susirinkimuose dažniausiai operuojate skaičių kalba, pajamų ir pelno rodikliais, bet „Mokslo Lietuvos“ skaitytojams tie skaičiai užsimirš. Ką galėtumėte pasakyti, kad ilgą ištrigtų atmintyje? Kad ir studijuojantiems biochemijos, bioinžinerijos, biofizikos, molekulinės biologijos specialybes studentams. Juk geriausiai iš jų ateis į Jūsų vadovaujamą bendrovę.

Pasakyčiau, kad tai tokios įdomios ir šaunios mokslo sritys, kad jas studijuojant galima suprasti, kaip Dievas kūrė žmogų. Apie tai kaskart vis daugiau ir daugiau sužinome, nors visko iki galo niekada nesužinosime. Kai buvo iššifruotas žmogaus genomas ir šis laimėjimas pristatytas Baltuosiuose rūmuose, JAV prezidentu buvo Bilas Klintonas. Mokslininkai, kurie iššifravo genomą, pasakė: „Pone Prezidente, šiandien supratome kalbą, kurią buvo pasitelkęs Dievas, kai kūrė mus visus čia sėdinčius.“

Iš tiesų iššifruotas žmogaus genomas mums padeda suprasti labai daug, ko anksčiau nesupratome. Šiandieniniai studentai tai studijuoja universitete, o mes visa tai darome bendrovės *Sicor Biotech* mokslo centre. Po ketverių metų studijų tapę bakalaurais ir dar po dvejų metų – magistras, bent kai kurie iš jų ateis dirbti į mūsų bendrovės mokslo centrą.

Mums reikalingi taikomojo mokslo darbuotojai. Jie turi suprasti ir įgyvendinti visą technologinį ciklą nuo geno iki baltymo išgryninimo. Tai taikomasis mokslas, nes savo „portfelį“ turime labai daug įvairių baltymų ir medicininių preparatų. Dabar savo mokslo centre kuriamas naujas technologijas.

Gal per brangiai atsieina tas interferonas

Bendrovėje gaminamas preparatas interferonas alfa-2b, dar kai kurie biotechnologiniai vaistai. Dalyvaudamas įvairiose, taip pat „Sicor Biotech“ bendrovės kartsykiais rengiamose spaudos konferencijose supratau, kad tu vaistų įvairovė nėra labai didelė. Tai kur sunaudojami tie dešimtys milijonų litų, kuriuos kasmet skirdavote mokslo reikmėms?

Sritys nuo geno iki baltymo išvalymo nereikalauja didžiulių investicijų. Didžiausių investicijų reikalauja kiti du darbų etapai: pirmas, kai turime baltymą ir tenka atlikti medicininius biologinius tyrimus (tai ikiklinikiniai tyrimai su gyvūnais siekiant parodyti, kad naujas preparatas yra saugus), ir antras etapas: klinikinių tyrimų pradžia su žmonėmis. Klinikiniai tyrimai su vienu pacientu kainuoja 10 tūkst. JAV dolerių. Kartais tenka atlikti tyrimus su 200–300 pacientu.

Bet tai jau medicininių tyrimų sritys. Taip, bet tyrimus finansuoja, juos

Biotechnologams prof. Arvydui Janulaičiui ir prof. Vladui Algirdui Bumeliui 2006 m. buvo įteikta Nacionalinės pažangos premija

Žengiant į postgenominę erą

Gegužės 17 d. Lietuvos mokslų akademijoje surengta konferencija *Biotechnologija Lietuvos universitetuose*. Kalbinaime konferenciją įžangos žodžiu pradėjusi 2006 m. Nacionalinės pažangos premijos laureatą, UAB *Sicor Biotech* generalinį direktorių ir Lietuvos mokslų akademijos narį korespondentą prof. Vladą Algirdą BUMELĮ.

Ši prestižinė premija bendrovės vadovui atiteko neatsitiktinai. Vargu ar yra daug nežinančių, kad jo vadovaujamoje vienintelėje šalyje biotechnologinės farmacijos įmonėje kuriami ir gaminami rekombinantiniai biofarmaciniai preparatai, padedantys gydyti įvairias onkologines, virusines ligas, taip pat augimo sutrikimus. Lietuvoje tai viena sėkmingiausiai veikiančių bendrovių. 2006 m. Lietuvos pramonininkų konfederacija bendrovei *Sicor Biotech* suteikė *Lietuvos metų eksportuotojo* vardą. Šios garbingos nominacijos laureate bendrovė tapo jau trečią kartą iš eilės.

Nuo 2004 m. sausio 22 d. UAB *Sicor Biotech* priklauso didžiausiai pasaulyje generinių vaistų gamintojų grupei *Teva*. 1901 m. įkurta *Teva Pharmaceutical Industries Ltd.* specializuojasi anksčiau sukurty ino vacinių vaistų pakaitalų bei veikliųjų vaistinių medžiagų kūrimo, gamybos bei prekybos srityje. *Teva* grupė vienija per 26 tūkst. darbuotojų iš daugiau kaip 50 pasaulio šalių. Maždaug 250 rūšių vaistai naudojami 80 valstybių gyventojams gydyti. 2006 m. *Teva* grupės apyvarta siekė 8,4 mlrd. JAV dolerių.

Kokia vieta *Teva* grupėje tenka *Sicor Biotech* bendrovei? Beveik 200 darbuotojų turinčioje *Sicor Biotech* bendrovėje dirba 72 biotechnologijos, biochemijos, biologijos, chemijos, genų inžinerijos mokslininkai, iš kurių 13

yra mokslų daktarų, vienas – profesorius, habilituotas mokslų daktaras. Pažymėsime, kad *Sicor Biotech* – vieninga biotechnologinės farmacijos bendrovė Lietuvoje, atitinkanti Geros gamybos praktikos (GMP) standartus ir turinti daugiau kaip 20 metų mokslinių tyrimų patirtį. Biotechnologijų bendrovė kasmet moksliniams tyrimams skirdavo dešimtis milijonų litų, o 2006 m. naujiems tyrimams skyrė per 12 mln. litų.

2006 m. bendrovės apyvarta siekė 36 mln. litų – Lietuvos mastais tai solidus skaičius. Vien šiais metais bendrovės *Sicor Biotech* pardavimus bus siekiama padidinti apie 40 procentų. Siekiant optimizuoti veiklą, pertvarkomi *Teva* įmonių grupė priklausantys padaliniai Lietuvoje, Latvijoje bei Estijoje. 2006 m. įsigytos farmacijos bendrovės *Ivax* atstovybės Latvijoje ir Estijoje likviduojamos, šiose šalyse nuo 2007 m. sausio mėn. veikia *Sicor Biotech* bendrovės filialai. *Sicor Biotech* Baltijos šalyse prekiauja ne tik savo sukurta bei Lietuvoje pagaminta biofarmacine produkcija, bet ir kitų *Teva* grupės įmonių gaminamais vaistais – antibiotikais, vaistais nuo širdies ir kraujagyslių ligų, preparatais, skirtais gydyti centrinės nervų sistemos ligas, priešvėžiniais bei veikiančiais kaulų metabolizmą vaistais. Kitais metais planuojama dar labiau plėsti vaistų asortimentą, o iki 2009 m. *Sicor Biotech* ketina padidinti Baltijos šalių gyventojams teikiamų vaistų sąrašą iki 170 pavadinimų.

Tai gi kalbinaime vienos iš pažangiausių Lietuvos įmonių vadovą prof. Vladą Algirdą Bumelį. Jis neįsivaizduoja savo vadovaujamos bendrovės *Sicor Biotech* ateities be mokslo.

atlikti užsako mūsų bendrovė. Bendrovėje dirba Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą ir Kauno medicinos universitetą baigę medikai; jie ir koordinuoja klinikinius tyrimus. Vilniaus ir Kauno klinikos gali atlikti gerą klinikinę praktiką. Tenka apgalvesti, kad Lietuvoje nėra gerų ikiklinikinių tyrimų centrų, kurie atliktų geros laboratorinės praktikos taisykles. Todėl šiuo metu tuos tyrimus mums tenka atlikti Vakarų Europos šalyse. Aišku, būtų labai gerai įkurti nuosavą ikiklinikinių tyrimų centrą, panašų į mūsų mokslinį centrą. Tam tektų užtikrinti gyvūnų laikymą, priežiūrą ir jų linijų palaikymą, diagnostikos laboratorijas. Visa tai reikėtų kurti Lietuvoje.

Tačiau Jūs pats užsiminėte apie didelę tų tyrimų kainą. Tad ar pagal kšienę būtų kurti ikiklinikinių tyrimų centrą?

Manau, kad Lietuva galėtų tokiam centrui kurti kreiptis lėšų ir per ES struktūrinius fondus. Potencialą tokiems ikiklinikiniams tyrimams daryti turime, poreikis taip pat nemažas. Padėtis panaši, kaip buvo su *Biofa* (taip vadinosi mūsų bendrovė, kol netapome *Sicor Biotech*) iki 1999 m., kol negavome užsienio investicijų. Turėjome gerų darbuotojų, suprantančių, kaip reikia dirbti ir ką daryti, bet darbo sąlygų nebuvo. Dabar bent ką darant būtina tai atlikti

tarptautiniu lygiu, pagal ES reikalavimus.

Tas pats pasakytina apie farmacijos pramonę, nes Lietuvoje jau yra bene septynios šios srities įmonės. Visose turi būti įdiegtos GMP taisyklės. Neįdiegusios neturi ateities. Norėdami įdiegti geros gamybos praktikos taisykles savo įmonėje, turėjome investuoti 5–7 mln. JAV dolerių vien technologinio proceso sutvarkymui pagal ES ir JAV reikalavimus ir įvairiausių dokumentacijos rašymui.

Padės tik globalizacija?

Toli gražu ne kiekviena Lietuvos farmacijos įmonė pajėgi tiek lėšų skirti vien GMP taisyklių ir technologijos procesų įgyvendinimui.

Matote, mummyse dar gyvas lietuviškas mentalitetas, – įsivaizduojame, kad pavyks išsaugoti lietuviškas įmones. Pramonėje, technologijose to jau nėra ir nebus ateityje. Šiai veiklai reikia didelio supratimo ir patirties. Farmacijoje, biotechnologijoje mums gali padėti tik globalizacija. Toks mano įsitikinimas.

Biotechnologija ir šios srities mokslas Lietuvai yra labai naudingas. Juk plėtojant šią pramonę ir mokslą nereikia naudoti nei daug elektros energijos, nei metalo, nei naftos. Reikia gerų laboratorijų,

įrenginių, nedidelių gamyklų. Mūsų bendrovės gamykloje dirba tik 60 darbuotojų, o 2008 m. turime pasiekti, kad mūsų produkcijos būtų parduodama už 80 mln. litų. Būtų labai geras įdirbis kiekvienam žmogui. Ir tai Lietuvos ateitis – plėtoti tokias pramonės šakas, kurios reikalauja ne dešimčių tūkstančių darbuotojų, siuvančių vieną siūlę. Tai turi būti ir intelektualūs darbuotojai.

Iš kur tų intelektualių darbuotojų gauti, jeigu jų reikia visoms šalims?

Vilniaus universitetas parengia tikrai gerus biologinės ir biocheminės krypties specialistus. Tie absolventai labai gerai vertinami. Esu Vilniaus universiteto Senato narys, išrinktas kaip pramonės atstovas. Man tenka domėtis studijų programomis. Turėdamas gerą minėtų sričių specialistų rengimo tradiciją, didelę patirtį, Vilniaus universitetas pajėgus rengti aukšto lygio biologus, biochemikus ir kitų sričių specialistus. Mes, pramonės atstovai, stengiamės įnešti ir savo indėlį, kad šis universitetas ir toliau neatsilikytų nuo gyvenimo reikalavimų, todėl biochemijos laboratorijai nupirkome 4–5 prietaisus, kad studentai galėtų daryti laboratorinius darbus. Baigę universitetą ir atėję į mūsų mokslo centrą, jau mokės taisykles prietaisais dirbti. Tai gi pramonė jau pradeda remti universitetus. Jei pramonė neturės darbui parengtų žmo-

nių, ką ji galės padaryti? Kuo geriau tie darbuotojai parengiami universitete, tuo paprasčiau jiems prisitaikyti prie mūsų bendrovės veiklos.

Gal bagažas sensta greičiau, negu gimsta novacijos

Kartais tenka girdėti, kad Lietuvos biotechnologijos pramonė sena bagazu juda į priekį, iš esmės nebedaro naujų kokybinių žingsnių. Ateis metas, kai ji atsidurs sunkioje būklėje, nes konkurencinė kova reikalauja savo veiklą orientuoti bent keliais žingsniais į priekį. Ypač tai pasakytina apie tokią sparčiai besiplėtojančią pramonę kaip biotechnologija.

Visuomet šitai tvirtinu. Nuo 1990 m. Lietuvoje neatsirado nė vienos naujos biotechnologijos įmonės. Apie 1990-uosius restruktūrizavome Enzimologijos institutą, įsteigėme dvi įmones ir nuo to meto daugiau jų neatsirado. Galiu išsakyti savo nuomonę, kodėl taip atsitiko. Todėl, kad Lietuvos mokslas ir kai kurie to mokslo politikai ėmė propaguoti tik fundamentinį mokslą. Jeigu nesi fundamentinių mokslų atstovas, tai jau nesi mokslininkas; jeigu nerašai į ISI žurnalus, kurie priima tik fundamentiniams tyrimams skirtus straipsnius, – joks mokslas. Visiškai nebuvo skatinama taikomųjų mokslų plėtotė, kone 17 metų buvo sujaukti Lietuvos mokslo reikalai.

Dabar po truputį atitokta ir pradėti skatinti taikomieji mokslai. Jeigu mūsų bendrovė pasirašo kokią nors sutartį su universitetu, tai Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas sutinka dalį projekto finansuoti – jau pradėdama suvokti taikomųjų mokslų vertę. Tačiau 10–12 metų kai kurie mokslo politikai mėgino diegti mintį, kad Lietuvoje turi būti plėtojamas tik fundamentinis mokslas. Tai didelė klaida. Nesakau, kad nereikia fundamentinių mokslų – reikia, tačiau turi būti rastas normalus fundamentinių ir taikomųjų mokslų santykis.

Juk kodėl įkūrėme biotechnologijos įmones? Todėl, kad Enzimologijos institute mes užsiėmėme ne fundamentiniu mokslu, bet kūrėme naujas technologijas. Man pačiam 1984 m. teko pradėti kurti interferono gamybos technologiją Vilniuje, ir tai padaryti mums pavyko: turime įmonę *Sicor Biotech*. Ji ir pardavinėja preparatą, žinomą visame pasaulyje. Jeigu būčiau visą tą laiką tyrinėjęs *interferono alfa-2b* struktūrą, tai jokios biotechnologijos įmonės neturėtume, to preparato negamintume ir nepardavinėtume.

Deja, kitose mokslo srityse buvo pasitenkinta fundamentiniais tyrimais, todėl Lietuvos moksle dabar tokia padėtis, kuri vargu ar gali mus tenkinti. Be to, mūsų žmonės labai bijo rodyti iniciatyvą, visi sutinka būti tarnautojais, bet nesiveržia būti darbdaviais ir ypač privačių įmonių vadovais, kuriems tenka uždirbinėti pinigus ir mokėti algas. Samdomam darbuotojui paprasčiau: atėjo, atidirbo, gavo savo tūkstantį litų ir ramus. Žmonės bijo rizikuoti. Bet yra ir kita problema: nėra reikiamos paramos būtent naujų įmonių kūrimui. Jeigu žmogus turi idėją ir siekia kurti įmonę, reikėtų viską padaryti, kad jis galėtų mėginti įgyvendinti savo sumanyimą. Galbūt ne kažin kas išeis, gal iš 20 įmonių pradės dirbti tik dvi, užtat po 10–15 metų jos duos 80 ar 100 mln. eurų pelną.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Atkelta iš 1 p.

Mūsų valstybei būtina atvira mokslo sistema, skatinanti konkurenciją dėl laisvų mokslininkų vietų. Būtina siekti, kad mokslo ir studijų institucijos pritrauktų geriausias mokslininkus, pagaliau būtina įsisąmoninti, kad aukštojo mokslo sistemoje svarbiausioji ir lemiamoji grandis yra žmonės, mokslininkai, o ne institucijos. Todėl Prezidentas patvirtino siekį, kad Lietuvoje atsirastų politinės valios iš esmės modernizuoti Lietuvos aukštąjį mokslą. Buvo pasisakyta ir prieš tokias „modifikacijas“, kai seniems dalykams suteikiama nauji pavadinimai. Artimiausias siekis šiame užsibrėžtame kelyje bus užtikrinti, kad kitų metų biudžetas būtų orientuotas į realią mokslo ir studijų sistemos pertvarką. Prezidento žodžiais, I. Vaišvilaitė kvietė jaunuosius Lietuvos mokslininkus nelikti nuošalyje ir kuo aktyviau įsitraukti į būsimąją reformą.

Lietuvai labai reikalingi

Prezidentas taip pat perdavė siekį reikalauti politikų ir mokslo administratorių atsakomybės už Lietuvos mokslą ir mūsų ateitį. Be jaunųjų mokslininkų iniciatyvos ir aktyvaus palaikymo reformai gresia likti vien tik populiaria diskusijų tema. Todėl jauni mokslininkai ir buvo kviečiami neužsisklęsti vien profesinėje veikloje, bet prisidėti prie Lietuvos aukštojo mokslo pertvarkos, nes tai busiant ir jų pačių ateities Lietuvos moksle pertvarka.

Visa ligšiolinė patirtis rodo, kad talentingi mokslo žmonės ir be Lietuvos nepražūva, dažniausiai susikuria net geresnes mokslinės veiklos ir gyvenimo sąlygas negu kad būtų galėję susikurti Lietuvoje. Bet skaudi šios tiesios antroji dalis: Lietuva be savo gabiausių, talentingiausių gali pražūti. Todėl Prezidentas jaunuosius mokslininkus kvietė suprasti, kad jie Lietuvai labai reikalingi. Tai jų, jaunųjų mokslininkų, pastangomis, Lietuva gali tapti šalimi, kurioje kiekvienas mokslo žmogus ir kūrybiška asmenybė įgyvendintų savo talento galias bei gabumus.

Prezidentas dėkojo visiems, kurių pastangomis, nepaisant nesukaičiuojamų problemų ir rūpesčių, Lietuvoje vis dar atliekami moksliniai tyrimai, rašomos disertacijos, leidžiamos knygos. Kol tai vyksta, Lietuva turi ateitį.

Kaip vyko atranka

Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos pirmininkas dr. Tomas Žalandauskas teigė, kad apdovanojimai už geriausias 2006 m. disertacijas buvo siekiama atspindėti viltingą jaunųjų mokslininkų viziją, kad Lietuvos mokslininkai savo geriausiais darbais gali prilygti pasaulinio mokslo elitui. Šiais apdovanojimais Prezidentūroje ir siekta pažymėti, pagerbti tuos jaunuosius mokslininkus, kurie šiandien yra arčiausiai tos vizijos. Aišku, siekiama paskatinti ir kitus

Prilygti pasaulinio mokslo elitui

Fizinių, technologijos ir biomedicinos mokslo sričių nominacijos nugalėtojas fizikas dr. Julius Ruseckas pasakoja apie savo disertaciją

siekti jos, taip pat norima patraukti visuomenės dėmesį, parodyti, kad esama kuo didžiulius.

Pretendentus į Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos apdovanojimus už geriausias 2006 m. disertacijas siūlė ne tik šios sąjungos nariai,

sertacijas vertino apie 20 mokslininkų.

Iš 85 apdovanojimų pasiūlytų disertacijų net 44 buvo iš fizinių, technologijos ir biomedicinos mokslų, 26 – iš humanitarinių ir socialinių mokslų (dvi iš jų buvo siūlomos tuo

Norvegija) Nobelio premijų komiteto narys. Buvo atsižvelgiama į disertantų mokslinių tyrimų svarbą ir vertingumą, tinkamą tyrimų metodologiją, išvadų pagrįstumą, disertacijos originalumą, rezultatų publikavimą ir kitus kriterijus.

Nugalėtojai

Apdovanojimų už geriausias disertacijas teikimo ceremoniją kompozitoriaus Henriko Veniavskio *Romansu* pradėjo Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Kauno fakulteto studentė Vaida Žilinskaitė. Apdovanojimus LR Prezidento Valdo Adamkaus vardu teikė Prezidento patarėja Irena Vaišvilaitė ir Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos pirmininkas Tomas Žalandauskas.

Fizinių, technologijos ir biomedicinos mokslo sričių nominacijos nugalėtoju skelbiamas fizikas dr. Julius Ruseckas, jo disertacijos tema *Matavimo modeliai kvantinių Zeno ir anti-Zeno efektų aprašymui ir laiko kvantinėje mechanikoje apibrėžimui*. Humanitarinių ir socialinių mokslų sričių nominacijos nugalėtoju tapo filologas dr. Mindaugas Kvietkauskas už disertaciją *Ankstyvasis Vilniaus literatūrinis modernizmas (1904–1915)*. Abiem nugalėtojams skirta po 5 tūkst. litų premija, kurią įsteigė pagrindinis projekto rėmėjas. Geriausios tarpdisciplininės disertacijos autore pripažinta filologė dr. Erika Rimkutė, kurios disertacijos tema *Morfologinio daugia-reikšmiškumo ribojimas kompiuteriniame tekste*. E. Rimkutei skirta 2,5 tūkst. litų premija, kurią įsteigė DnB Nord bankas.

Iškiliųjų metu pagerbti ir kiti į antrą konkurso etapą atrinkti jaunieji mokslų daktarai. Tai fizikai Rytis Butkus ir Piotras Cimpermanas, medikė Jovita Švilpaus-

kė, biochemikas Mindaugas Zaremba, filosofas Nerijus Čepulis, filologė Mantė Lenkaitytė, istorikas Aurimas Švedas, teisininkė Agnė Tiknūtė ir geografas Justas Kažys. Jiems įteikti konkurso laureatų diplomai.

Padėkos žodyje pirmosios nominacijos laureatas J. Ruseckas prisipažino visai nesitikėjęs tapti laimėtoju, nes jo disertacijos tema grynai teorinė, susijusi su kvantine mechanika. Ne fizikui tai gana sunkiai suprantama teorija. Kaip žinia, kvantinėje mechanikoje paties tyrėjo naudojami prietaisai veikia matavimo rezultatus, ir tai svarbu žinoti. J. Ruseckas teoriškai išnagrino įvairius modelius ir padarė solidų darbą, kurį apibendrino disertacijoje, pripažintoje kaip 2006 m. geriausia jauno mokslininko disertacija fizinių, technologijos ir biomedicinos mokslų srityje.

Multikultūrinio Vilniaus praeities spindėjimas

Geriausios disertacijos autorius humanitarinių ir socialinių mokslų srityje dr. Mindaugas Kvietkauskas kalbėjo apie turtingą multikultūrinę Vilniaus praeitį. Priminė ir šiandien mažai jau kam žinoma Vilniaus himnų, kurį iki Antrojo pasaulinio karo giedojo ir dar iki šiol visame pasaulyje tebegieda jidiš kalba šnekantys žmonės. Himnas prasideda tokiais žodžiais:

*Vilniau, Vilniau, mūsų gimtas mieste,
Mūsų ilgesy ir troškime.*

Išties keista pradžia. Šį himną giedojo šiame mieste gyvenantys žmonės, bet tuo kartu jie Vilniaus ilgėjosi kaip trūkstamos tikrovės, kažko kas prarasta. Ta prarastos realybės būsena, pastebi M. Kvietkauskas, pažįstama daugeliui šio miesto gyventojų – dvilypė vilnietiška būsena. Tai pusiau nesamas ir nežinomas,

Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos pirmininkas dr. Tomas Žalandauskas, prezidento patarėja Irena Vaišvilaitė ir geriausios tarpdisciplininės disertacijos autorė dr. Erika Rimkutė

bet ir Lietuvos doktorantai ir įvairių sričių mokslininkai. Vertinimui buvo pasiūlyta per 80 disertacijų, iš kurių į antrąjį vertinimo etapą buvo atrinktos 5 fizinių, technologijos ir biomedicinos mokslų sričių disertacijos, 5 humanitarinių ir socialinių mokslų bei 2 tarpdisciplininės disertacijos. Pirmųjų dviejų sričių geriausių disertacijų autoriams buvo įteikta po 5 tūkst. litų; šį apdovanojimą įsteigė pagrindinis projekto rėmėjas šveicarijės fondas *Gebert Rūf Stiftung*. Geriausiai tarpdisciplininei disertacijai skirtą 2,5 tūkst. litų apdovanojimą parėmė DnB Nord bankas. Projektą rėmė ir UAB *Ekspla*.

Disertacijų vertinimas vyko dviem etapais. Į vertinimo procedūrą buvo siekiama įtraukti tiek Lietuvos mokslininkus, tiek užsienyje disertacijas apgynusius ir mokslinį darbą ten dirbančius mokslininkus. Pirmajame etape di-

pačių ir apdovanojimui kaip geriausia tarpdisciplininė disertacija). Už geriausių tarpdisciplininės disertacijos apdovanojimą varžėsi 15 disertacijų. Vertinimo komisijos narių nuomone, daugelis apdovanojimui už geriausių tarpdisciplininę disertaciją pasiūlytų disertacijų buvo gerokai silpnesnės pristatytąsias pagrindiniams apdovanojimams. Todėl iš tarpdisciplininės kategorijos į antrąjį etapą buvo atrinktos tik dvi disertacijos.

Antrojo etapo vertintojais buvo didelę patirtį sukaupę Lietuvos ir kitų šalių mokslininkai: fizikas prof. Ramūnas Katilius, filosofas prof. Algis Mickūnas (JAV), biologė prof. Izolda Pašakinskienė, filologas prof. Leonidas Donskis, fizikas prof. Algis Galdikas, istorikas prof. Jürgen V. Ungern-Sternberg (Šveicarija) ir fizikas prof. Laszlo P. Csernai (Bergeno universitetas,

Reginio vedėja Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos narė Jovita Vasauskaitė, geriausios fizinių, technologijos ir biomedicinos mokslų sričių disertacijos autorius dr. Julius Ruseckas

Geriausių 2006 m. Lietuvoje apgintų disertacijų autoriai kartu su premijų teikusiais asmenimis ir rėmėjais Lietuvos Respublikos Prezidento rūmų Kolonų salėje

pusiau užmirštas ir pusiau slaptas miestas. Visai neatsitiktinai apdovanojtosios disertacijos autorius priminė ir Marcelijaus Martinaičio neseniai pasirodžiusią esė *Vilniau, kaimė mano...* Poetas rašo, kad jo kartos, pokario kartos Vilnių irgi galima pavadinti dingusiu Vilniumi. Šis miestas toks daugialypis, kad niekam nėra duotas taip, kad jį būtų galima paveldėti ir turėti kaip kartą įgytą nuosavybę ar sklypą. Kalbėti apie Vilnių, vadinausi, kalbėti apie atskiras tautas ir žmones. Štai kodėl kiekviena Vilniaus karta šį miestą turi ne tiek paveldėti, kiek sukurti: ilgėtis kaip dingusio ir trokšti kaip dar nesukurto...

Su šia jausena M. Kvietkauskas ir tvirtina rašęs savo disertaciją, kuri pripažinta kaip geriausia 2006 m. disertacija humanitarinių ir socialinių mokslų srityje. Darbas parašytas ir apgintas Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedroje. Autorius rašo apie daugiakalbį Vilniaus literatūros paveldą, deja, vis dar mažai ištirtą, todėl mažai ir žinoma. O juk XX a. pradžioje būtent šiame mieste suvešėjo net penkių tautų literatūra, buvo parašyti tam metui modernūs lietuvių, lenkų, žydų, rusų ir baltarusių literatūros kūriniai. Visiškai teisėtai disertacijos autorius tai vadina Vilniaus fenomenu. Ir tuojau pat patikslina: vienas iš daugelio dingusio Vilniaus fenomenų. Esmingas patikslinimas žinant šio miesto daugiakalbystę ir įvairialypumą, svarbią reikšmę daugeliui tautų ir jų kultūrų. Savo disertacijoje, kuri jau yra įgijusi ir išleistos monografijos pavidalą, M. Kvietkauskas perteikė reikšmingą mintį, kad estetiškai ir kultūriškai prisodrintoje Vilniaus erdvėje tilpo ir derėjo sudėtingiausi žmonių santykiai, ryšiai, reiškiniai, ir realybėje atitolusios, net ir susipriešinusios kultūros suskamba artimais ritmais, jungtimis ir kontrapunktais. Kalbėtojas priminė ir išvakarėse ar ne A. J. Greimo tyrimų ir studijų centre girdėtus filosofo prof. Algio Mickūno, į jaunųjų mokslininkų pagerbimo ceremoniją atskridusio iš JAV, mintį, kuri labai dera Vilniui: tai ta estetikos plotmė, kuri nepriklauso daiktams, bet iš kurios gali išsivystyti daiktai...

Vilniaus senoji estetiškai aplinka spinduliuoja bendrystę, kuri gali padėti ne skirti, bet jungti tautas, gludinti tarp jų išskylančius prieštaravimus. Deja, šiandien ta aplinka ir visas miesto savitumas negailestingai, tiesiog barbariškai naikinamas, net nesuvokiant jo reikšmės. Plinta estetiškai erdvės tarša, o kartu su miesto estetikos naikinimu prarandama ir šio miesto bendruomenė. Minėtame esė tai pasakyta M. Martinaičio, tik gero, kad dramatiškiau: pamestas miesto

sakralinę erdvę saugojęs raktas, miesto erdvės persemantizuojamas, niokejamas ir degraduoja. Veikiant provincializmo sindromui norima, kad Vilniuje būtų „kaip Niujorke“ ar „kaip Briuselyje“, šie troškimai virsta dešiniojo Nerio kranto architektūriniais kastratais, stiklo pamėklėmis, plintančiomis kaip tariamas naujamadiškas sostinės stilius. Į nebūtį grimzta istorinis miestas, supanašėdamas su Vakaruose nusižiūrėta stiklais tviskančia komercinių ir pramoninių priemiesčių architektūra, ir pats tampa tarsi Europos priemiesčiu be tik jam būdingų struktūrinių ir erdvių ženklų.

...ir bendruomeniškumo siekis

Leidome sau beveik pacituoti M. Martinaičio mintis, nes ta pati jausena būdinga ir išskirtosios disertacijos autoriui. Labai esmingai jaunojo humanitaro lūpose nuskambėjo teiginys apie humanitariniams mokslams būtinų pradų, ne vien mokslininko, bet ne mažiau svarbų estetiškumo ir bendruomeniškumo siekį. Be šios triados mūsų humanistika bus prėska, paviršutiniška. Šių trijų pradų įtampoje geriausios disertacijos autorius ir stengėsi rašyti savo darbą, mąstydamas, kaip mokslininkai ir kvalifikuotai perteikti Vilniaus literatūros istoriją, kaip leisti pulsuoti Vilniaus miesto estetikai ir kaip šiandienos bendruomenei, pirmiausia savo kartos jauniems žmonėms, padėti atrasti kūrybingą ryšį su

Vilniumi – jau dingusiu ir dar būsimu.

Savo sėkme M. Kvietkauskas linkęs dalytis su jį supančios bendrijos nariais: savo disertacijos vadovu doc. dr. Giedriumi Viliūnu, Vilniaus universiteto Literatūros katedros prof. Viktorija Daujotyte, doc. Rita

jos tyrimų centru ir kitais jaunam mokslininkui padėjusiems. Nepamiršo paminėti *Santaros-Šviesos* intelektualinės aplinkos, nes 1998 m. bendraudamas su santariečiais viename neformaliame pokalbyje ir galėjo suformuluoti būsimos disertacijos esminius klausimus. Prisimintas architek-

veikloje stengiasi dirbti taip, kad pateisintų šių savo mokytojų viltis.

Tekstyno kūrimo darbe

Iš vis labiau prarandamų sakralinio Vilniaus erdvių ir kalbotyros ir kompiuterikos pasaulį renginio dalyvius pakvietė filologė Erika Rimkutė, geriausios tarpdisciplininės disertacijos autorė. Jau patį savo buvimą Prezidentūros rūmuose vadina įrodymu, kad pastarųjų ketverių metų jos mokslinė veikla nebuvo veltui. Disertacijos pavadinimas – *Morfologinio daugiareikšmiškumo ribojimas kompiuteriniame tekstyne* – toli gražu ne kiekvienam aiškus iš pirmo žvilgsnio, todėl E. Rimkutė paaiškino savo tyrinėjimų prasmę.

Prieš 13 metų Lietuvoje pradėti kurti kompiuteriniai tekstynai. Tekstynas – tai elektroninių tekstų rinkinys. Jie gali būti naudojami įvairiems tyrimams, dažniausiai jais naudojami lingvistai, tyrinėjantys žodžių vartoseną. Iš tekstyno duomenų galima spręsti, kokie žodžiai traukiasi iš vartosenos, kokie plinta, kaip keičiasi žodžių reikšmės ir t. t. Naudojantis gausiais tekstynų duomenimis galima gauti objektyvias išvadas, išvengti subjektyvumo.

Prieš 6 metus buvo nuspręsta kurti morfologinį kompiuterinį tekstyną, kuriame visi žodžiai būtų morfologiškai aprašyti. E. Rimkutės disertacijos užduotis Vytauto Didžiojo universitete ir buvo morfologiškai aprašyti tekstyno žodžius, kad būtų galima pereiti į kitus kalbos kompiuterizavimo etapus, įgyti įvairių lygmenų kalbos analizės priemonių. Tokios E. Rimkutės disertacijos atsiradimo aplinkybės.

Meninėje renginio dalyje skambėjo vieno nenurodyto doktoranto sukurtoji *Odė disertacijai*, o muzikiniais kūrinių renginių praturtino Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Kauno fakulteto pučiamųjų kvarteto muzikantai.

Tikimasi, kad geriausių jaunųjų mokslininkų disertacijų atranka ir įvertinimas taps gražia Lietuvos mokslinio gyvenimo tradicija.

Apdovanojimų ceremonijoje Prezidento rūmų Kolonų salėje susitiko konkurso laureatai, vertintojai, organizatoriai ir rėmėjai

Tūtlyte, su Vilniaus Jidiš instituto prof. Dovydu Kacu (Dovid Katz), su Atviros Lietuvos fondu ir nemažai metų jam vadovavusia prof. Irena Veisaite, dėl kurios paramos galėjo studijuoti Oksfordo universitete, su Rytų Europos žydų kultūros ir istori-

tas Sigitas Lasavickas, didis Vilniaus žinovas ir mylėtojas, deja, jau amžiną atilsį, kuris labai seniai mokė būsimąjį filologą kasinėti Vilniaus Žemutinės pilies liekanas. Visiems jiems M. Kvietkauskas jaučia nuoširdžią padėką. Ko gero ir savo mokslinėje

naudojami įvairiems tyrimams, dažniausiai jais naudojami lingvistai, tyrinėjantys žodžių vartoseną. Iš tekstyno duomenų galima spręsti, kokie žodžiai traukiasi iš vartosenos, kokie plinta, kaip keičiasi žodžių reikšmės ir t. t. Naudojantis gausiais tekstynų duomenimis galima gauti objektyvias išvadas, išvengti subjektyvumo.

Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos pirmininkas dr. Tomas Žalandauskas, pirmojo etapo disertacijų vertintojai dr. Linas Eriksonas ir dr. Jurgis Pakerys, Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos garbės narys Emilis Urba ir šios Sąjungos tarybos narė Brigita Serafinavičiūtė

Globalizacija, anglų kalba ir lietuviškas tapatumas

Jubiliatę prof. Daliją Tekorienę sveikina „Zonta International“ Vilniaus klubo buvusi prezidentė (2004–2006) teisininkė Teresė Kazlauskienė ir „Zonta International“ Lietuvos regiono direktorė Ramunė Trakymienė

Atkelta iš 1 p.

Į Lietuvos tapatumo problemas per globalizacijos metamus iššūkius įvardiname žodyje pažvelgę renginio vedėja *Zonta International* Vilniaus klubo viceprezidentė socialinių mokslų daktarė Ina Dagtė. Ji pabrėžė, kad globaliojo pasaulio iššūkius svarbu suvokti, o atsakas įmanomas tik per „globalaus pasaulio dvasią rėminančią“ anglų kalbą. Kaip tam rengėmės ir kaip esame pasirengę? Norėdami išlikti turime atsiverti, išeiti į tarptautinę erdvę – paradoksali gyvenimo būtinybė. Kita vertus, savo kultūrinį paveldą privalu plėtoti ir gilinti, bet tam būtinas tam tikras atsiribojimas. Beatodairiškai atsiveriant gresia išstipimo pavojus, o aklinau užsidengę uždustume. Kur tas aukso vidurys, veikiau juntamas intuityviai, negu apskaičiuojamas racionaliais būdais? Štai šia tema prie apskrito diskusijos stalo ir kvietė mintimis pasidalyti Ina Dagtė, savotiškai pabraidyti po kasdienybės pasėtu problemų rasotą žolę. Kad per padų dilgsėjimą pajustume civilizacinius judesius.

Kol intelektualai diskutuoja girdėdami pačius save, matyt, tik skirtingų profesijų atstovų susitikimai gali būti rezultatyvūs. Šiais tarpdisciplininiais, paribiu kultūros laikais tik skirtingų sričių atstovai vieni kitiems dar gali būti įdomūs. Vadinasi, gali vieni kitus girdėti. Kad gyvename paradoksaliu laiku ir paradoksaloje visuomenėje galima pateikti daug įrodymų. Vieną iš jų pateikė I. Dagtė. Jos studentai atliko tyrimą ir priėjo išvadą, kad tam tikra mūsų žmonių dalis skaito vis daugiau, o žmonių visuma – vis mažiau.

Ir dar vienas pastebėjimas. Dauguma žmonių, save vadinančių intelektualais, nuolat kalba apie tautinį identitetą, vartoja šią sąvoką tarsi kokią užkeikimą, bet nelabai stengiasi rišliai suformuluoti, kas tą identitetą sudaro, kaip ir koku būdu mūsų tapatumas reiškiasi ir yra reiškiamas. Matyt, nemato didesnio reikalo. Gal todėl taip sunkiai susikalba. Jeigu intelektualai nesusišneka, tai ką sakyti apie viduriniį sluoksnį? Be identiteto paradigmos negalima kurti ir tautos įvaizdžio tarptautinėje erdvėje, – teigia I. Dagtė.

Kaip Lietuva šiandien komunicuoja su išoriniu pasauliu, kiek sugeba į jį skverbtis, o kartu kiek tą pasaulį į save įsileidžia? Šių eilučių autorius maždaug taip suvokė I. Dagtės suformuluotą problemą, nors buvo galima suprasti ir kiek kitaip. Atsakyti į šį klausimą teko anglų kalbą Vilniaus universitete

daug metų dėstančiai prof. Dalijai Tekorienei.

Per anglų kalbą – į pasaulį

Profesorei patiko I. Dagtės suformuluota mintis: Lietuvai viena iš

„Zonta International“ Vilniaus klubo renginyje: prof. Evalda Jakaitienė, prof. Dalija Tekorienė, doc. Nijolė Maskaliūnienė, Eglė Šleinotienė ir Ina Savickienė

sąlygų išlikti globaliame pasaulyje yra ta, kad lietuviams teks išmokti anglų kalbą. Kaip ir bet kuriame moksle mūsų anglistikoje skiriamos dvi – teorinė giliųjų studijų ir taikomoji kryptys. Pastarąją galima skirstyti į kalbos mokymą ir vertimo darbą. Daugumai žmonių tai ir yra svarbiausia: kaip anglų kalbos mokoma šalyje, kaip lietuviški tekstai verčiami į anglų kalbą ir priešingai. Didelių valstybių vertėjai paprastai anglų tekstus verčia į savo gimtąją, o Lietuvos vertėjams tenka dirbti ir abi puses: iš anglų į lietuvių ir iš lietuvių į anglų kalbą.

Iki nepriklausomybės laikų Vilniaus universitete buvo praktikuojamos gilios anglų kalbos studijos, studentams siekta perteikti kalbos struktūrą. Kalba yra abstraktus konstruktas, tad mokant analizuoti abstraktų dalyką labai gerai būdavo ugdomas studentų analitinis mąstymas. Vilniaus universitetas gerai laikėsi, nes į anglų kalbos specialybę paprastai stodavo stiprūs abiturientai. Anglų kalbos katedroje dirbo 4 profesoriai, daug docentų, tad studijų lygis buvo labai geras. Nieko stebėtino, kad Lietuvai ryžtingai pasukus nepriklausomybės link, Vilniaus universiteto anglistai ir anglų kalbą baigusieji labai greitai rado savo vietą naujo gyvenimo sąlygomis. Prof. D. Tekorienė vardija Lietu-

vos ambasadorius įvairiose šalyse, kurie išėjo būtent iš anglistų terpės. Tai Audrius Brūzga, buvusi Lietuvos ambasadorė Prancūzijoje Asta Skaisgirytė-Liauškienė, Jonas Paslauskas ir kiti. Universitete įgytos žinios – gera paspartis jų naujoje veikloje.

bėti, ir rašyti angliškai mokėjo, bet kokios anglų kalbos klausydavosi? BBC radijo laidų, iš kur sklido šviri literatūrinė anglų kalba. Kai teko susidurti su gyvąja anglų kalba – atvykėlių iš Škotijos ar Teksaso, tai net ir patys mūsų anglų kalbos dėstytojai sutrikdavo. D. Tekorienė prisimena, kaip 1971 m. pirmą kartą lankydama JAV įsėdo į autobusą ir pamatė, kad ne ten važiuoja, nors autobuso numeris teisingas. Klausia vairuotojo, kodėl ne į universitetą važiuoja, o šis greitakalbe papila žodžių srautą, iš kurių lietuvi išskyrė tik vieną žodį *Hollywood*. Ilgai klausėsi vairuotojo nerišlaus burbuliavimo, kol suvokė, kad to paties numerio autobusai yra mėlyni, žali ir raudoni – visi važiuoja skirtingais maršrutais.

Dabartinių studentų kita bėda: jie išmoka laisvai bendrauti, supranta daug paprastų dalykų, bet jų studijos yra praradusios kadaise turėtą gilumą, sieki skverbtis į esminius kalbos dalykus. Dabar to studentams lyg ir nelabai reikia. Seniau nuo trečio kurso anglų kalbos vadovėliai lėkdavo į šalį, nes būdavo studijuojama tik iš originalios literatūros, patys dėstytojai kurdavo originalią mokomąją medžiagą. Dabar studentai paviršutiniškesni, negauna gilesnių pagrindų, užtat įgyja geresnius komunikavimo įgūdžius.

Klubo viceprezidentė dr. Ina Dagtė pradeda renginį, šalia jos Ramunė Trakymienė, dr. Marija Čiurlienė, Ramunė Vėliuvienė, Marija Kazlauskienė ir Genovaitė Adomynienė

Žinojo vienintelį žodį – reikia

Prof. D. Tekorienė prisimena, kaip plačiam pasauliui buvo pranešama apie Lietuvoje vykstančius procesus, 1990 m. kovo 11-ąją paskelbtą nepriklausomybę. Tai jau istorija, bet visa tai svarbu įtvirtinti spausdintu žodžiu – kad nepamirštume.

Prasidėjus Sąjūdžiui net nebuvo klausimo, kas lietuviškus tekstus vers į pasauliui prieinamą anglų kalbą. Į Vakarus buvo siunčiami įvairiausi oficialūs ir neoficialūs raštai, aišku, į anglų kalbą tuos tekstus vertė anglų filologijos dėstytojai, nes daugiau nebuvo kam. Tada ir paaiškėjo, kad daugybės elementarių dalykų nežinota, nes ligi tol su jais nebuvo susidurta. Vertimai žodžiu turi savo taisykles, savo reikalavimus, etiketą, jau nekalbant apie metodiką. Daugelio dalykų tada dar nesupratome.

D. Tekorienė prisimena rinkimus į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą. Rinkimų stebėti atvyko Europos Parlamento nariai. Svečiai susėdo prie apskrito stalo, o D. Tekorienė buvo pastatyta kabina, kurioje sėdėdama ji vertė. Praėjo valanda ir antra, D. Tekorienė vis verčia ir verčia. Pagaliau parlamentari pavargo ir padarė pertrauką. Prie nuo įtampos drebančios D. Tekorienės priėjęs akad. Antanas Buračas stebėjosi: „Kaip Jūs taip galite versti be pertraukos dvi valandas? Užsienyje vertėjai kas 20 minučių keičiasi...“

Dabar profesorė juokiasi iš to savo stoiško vertimo, kaip iš anekdoto: Lietuvoje net nežinota, kad vertėjams reikia keistis vertimo metu! Jie žinojo žodį *reikia* ir nuo 9 val. ryto iki 18 val. vakaro buvo pasirengę dirbti vertėjo darbą. Taigi teko mokytis elementariausių dalykų, ir šita darė visi.

D. Tekorienė prisimena, kaip dar prieš paskelbiant nepriklausomybę jai teko versti prof. Vytauto Landsbergio laišką JAV prezidentui, o laiško pirmieji žodžiai prasidėjo kreipiniu: *Gerbiamasis Prezidente*. Kaip dabar į anglų kalbą verčiame laiške kreiptis į kitos valstybės prezidentą? D. Tekorienė kreipėsi į katedroje dirbusį Britų Tarybos siųstąjį dėstytoją, bet šis prisipažino niekada laišku prezidentams nerašęs, todėl nelabai ką galėjo patarti. Kam galėjo šauti į galvą, kad pasaulyje įprastas kreipinys – *Mister President*.

Kai Europos Parlamento nariai ėjo susitikti su Lietuvos kardinolu Vincentu Sladkevičiumi vėl iškilo panašus sunkumas. D. Tekorienė žinojo, kad į aukštus dvasininkus kreipiamasi *Jūsų Eminencija* arba *Ekscelencija*, bet kuris kreipinys tiktų kreipiantis į kardinolą? Pakeičiui į Šv. Mikalojaus bažnyčią apie tai svarstant lietuviškai, angliškai įsiterpė kažkuris iš Europos Parlamentarų, paaiškinęs, kad į kardinolus ir vyskopus kreipiamasi *Eminencija*.

Popietiniame renginyje vienas iš Sąjūdžio lyderių savo kalboje pasakė: *Gerbiamasis kardinolas*. Per pertrauką D. Tekorienė, tuomet jausdamasi labai drąsi, paprotino mūsų politiką. Šis nuosirdžiai nustebo: „Tik pamanykite, aš – praktikuojantis katalikas, o tokių dalykų nežinau.“

Iš pastogės – žinios pasauliui apie Lietuvą

Anglų filologijos katedros kolegos doc. Lioginas Pažūsis, vyr. dėst. Rimantas Remeika, doc. Olimpija Armalytė, prof. Dalija Tekorienė – tie žmonės ėjo visur, kur tuo metu reikėjo, dirbo viską, kas buvo būtina. Jie skelbė pasauliui žinią apie Lietuvos nepriklausomybę ir Sausio 13-osios aukas. Nežinojo daugelio elementarių dalykų, bet mokėsi, tarsi būtų buvę mokinukai. Beje, apie Lietuvos nepriklausomybę pasauliui tie žmonės, tarp jų buvo ir D. Tekorienė, skelbė iš elektros skydinės, kuri buvo įrengta Seimo, tada Aukščiausios Tarybos rūmų pastogėje. Deputatai sėdėjo salėje, o vertėjai pasodinti prie pastogės, elektros skydinėje. Turėjo mažą monitoriuką, ekrane matydavo tik tribūnoje kalbantį asmenį. Klausimus užduodančiųjų nematydavo, o jeigu užvirdavo diskusija, ginčas, tai vertėjai nebesusigaudydavo, kas ten klausia ir kas atsako. Būtent tokiais sąlygomis pasaulio spaudai ir kitoms žiniasklaidos priemonėms Lietuva skelbėsi atkurianti nepriklausomą valstybę. Sunkūs ir nepaprastai prasmingi atsikuriančios valstybės pirmieji žingsniai.

Išties tie Seimo pastogėje 24 val. per parą dirbę žmonės nėra pamiršti. Štai ir prof. D. Tekorienė jos jubiliejaus proga prof. V. Landsbergis, nors tuo metu buvo ligoninėje, atsiuntė savo knygą su įrašu: „Gerbiama jai Profesorei Dalijai Tekorienėi, talkinusiai valstybės darbuose. Nuosirdžiai, Vytautas Landsbergis.“

Kai meilę pakeitė naudos siekis

Vilniaus universiteto Vertimų katedros vedėja doc. Nijolė Maskaliūnienė rūpinasi vertimų problemomis. Katedroje studijuojamos penkios užsienio kalbos: anglų, vokiečių, prancūzų, italų ir rusų, mokomasi taip pat į šias kalbas versti iš lietuvių kalbos. Šia prasme tai labai europietiška katedra, nes Latvijoje ir Estijoje mokoma tik anglų ir vokiečių kalbų. Jau nekalbant apie tai, kad Vilniaus universiteto Vertimų katedroje yra pavienių studijuojančiųjų švedų, danų ir kitas kalbas.

N. Maskaliūnienė pritarė jau išsakytai minčiai, kad seniau kalbų studijos Vilniaus universitete buvo gilesnės. Iš savo asmeninės patirties prisimena, kad anglų kalba jau

skaitydavo labai sudėtingus, taip pat filosofinius kūrinius, o atvažiavusiai čekai paklausus, kaip bus angliškai *česnakas*, sutriko. Buitinės kalbos mokėta aiškiai per mažai, nes jos neprireikdavo, o dabar – priešingai. Pastarieji 15 metų buvo anglų kalbos mokymosi, bet ne gilinimosi į kalbą metai. Iš čia nauja problema: į katedrą ateina tik ką bakaluro diplomą įgiję ir vertimą norintys studijuoti magistrantai, bet kai kurie iš jų neturi bent kiek stipresnių anglų kalbos pagrindų.

Anksčiau anglų kalbą studijuoti stodavo labai gerai parengti abiturientai, o šiandien, galiojant rinkos dėsniams, medalininkai į filologiją nesiveržia. Seniau jaunuoliai eidavo studijuoti tų mokslų, kurie labai patiko, dabar – kur tikisi gauti didesnę naudą. Todėl ir studijuojama buvo kitaip – su meile.

Taigi ir į vertimo, t. y. antros pakopos studijas, stojantieji ateina ne tam, kad įgytų pamatines, vertėjo darbui būtinas žinias, bet „kad išmoktų anglų kalbos“: savo profesinės veiklos perspektyvas jaunimas sieja ne su vertimais ir gal net ne su filologija, o su lengvesnį gyvenimą galinčia užtikrinti teise, ekonomika ar dar kitomis sritimis.

Esamomis sąlygomis sunku išlaikyti jaunos ir talentingus asistentus dėstytojus, jų nuolatinė kaita yra didelė problema. Gerus vertėjus vilioja darbas Europos Parlamente Briuselyje ir Strasbūre, kur jie išties yra ir lietuvių kalbos skleidėjai. N. Maskaliūnienė jaučiasi įskaudinta vienos Europos Parlamento narės žodžių, girdi, jai nereikia vertimo, nes ji puikiai mokanti anglų kalbą. Tačiau salėje visada gali būti žmonių, kuriems reikia lietuvių kalbos. Pagaliau juk tai mūsų valstybinės kalbos nešimas į Europą. Tik vienas airių parlamentar moka airių kalbą, bet vis tiek ir iš tos kalbos Europos Parlamente verčiama. Mūsų vertėjai yra lietuvių kalbos platinimo skatintojai, tos kalbos nešėjai į pasaulį. Nijolė Maskaliūnienė ir jos kolegos Vertimų katedroje norėtų, kad šia mintimi persisunktų ir jų magistrantai.

Kad išsaugotume pamatines vertybes

Pasak Etninės kultūros globos tarybos prie Lietuvos Respublikos Seimo vadovo prof. Liberto Klimkos, lietuviybė remiasi į tris svarbiausius „stulpus“: lietuvių kalbą, istorinę atmintį ir tautos papročių bei tradicijų žinojimą. Visuose iš šių „stulpų“ šiandien būtų galima pastebėti didesnių ar mažesnių skilimo požymių. Turime mąstyti ir veikti, kad globalizacijos sąlygomis išsaugotume savo pamatines vertybes.

L. Klimka visiškai pritarė I. Dagytės pastebėjimui: kai lietuvių intelektualas kalba, jis girdi tik save. Diskusija galima labai retais atvejais. Politika mūsų šalyje labai atribota nuo intelektualinės veiklos, o politikai kultūrinėje veikloje jei ir dalyvauja, tai tik atidarydami įvairius renginius, ne daugiau. Bent jau neteko matyti Seimo nario ar politiko, išbuvusio iki renginio ar konferencijos pabaigos, kai primama rezoliucija, kreipimasis ar panašūs dokumentai.

Bus daugiau

Gediminas Zemlickas

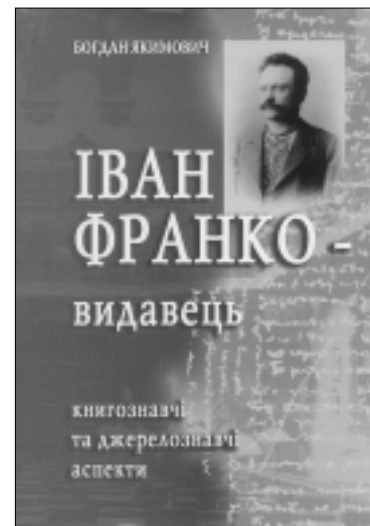
Bohdano Jakimovičiaus knyga Ivanas Franko – leidėjas: knygotyros bei šaltynotyros aspektai

Ivanas Franko (1856 08 27–1916 05 28) – žinomas ukrainiečių rašytojas, mokslininkas, visuomenės ir politinis veikėjas, priklauso tam ypatingam ne-gausių Ukrainos asmenybių ratui, apie kurių gyvenimą ir veiklą parašyta nemaža darbų. Tačiau iki šiol dar nepakankamai iširtos jo plačios veiklos kryptys. Viena jų – I. Franko leidybinė veikla. Šį trūkumą užpildė Lvovo nacionalinės Ivano Franko mokslinės bibliotekos direktoriaus, istoriko dr. Bohdano Jakimovičiaus monografija *Ivanas Franko – leidėjas: knygotyros bei šaltynotyros aspektai*. 692 puslapių knyga pasirodė 2006 m. ir buvo

skirta I. Franko 150-osioms gimimo metinėms.

Dr. B. Jakimovičius savo studijoje išsamiai analizuoja visą Ivano Franko leidybinę veiklą, nepalikdamas nuošaly jo kaip sudarytojo bei redaktoriaus darbų.

Mokslininkas apžvelgė I. Franko pasaulėžiūros formavimąsi, išskyrė visuomeninę ir politinę veiklą, lėmusią jo dėmesį leidybai. Monografijos autorius akcentavo I. Franko išleistą mokslinę, mokslo populiarinimo ir grožinę literatūrą, kuri tapo itin svarbi Ukrainos mokslui, kultūrai ir visuomeniniam gyvenimui.

Tyrinėtojas ypatingą dėmesį atkreipė į Ivano Franko leista knygų seriją, išskyrė mokslinę ir tarptautinę bibliotekas. Įvairiu metu plačiam skaitytojų ratui leistos literatūrinės ir mokslo populiarinimo darbų serijos knygos nebuvo brangios. Jos buvo noriai skaitomos – tad atliko svarbų darbą Austrijos imperijos valdomoje Galicijoje keliant ukrainiečių kultūrinį gyvenimą ir formuojant jų savimonę.

Produktyviausi I. Franko kaip leidėjo metai – XIX a. aštuntojo dešimtmečio vidurys–1908-ieji (iki I. Franko ligos).

Studijos autorius detalai ištyrė gražiausio I. Franko poezijos rinkinio *Nuo viršūnių iki žemumų* parengimo spaudai procesą. Dera pastebėti, kad Lvovo nacionalinis Ivano Franko universitetas šį 1893 m. rotoprintu išleistą rinkinį pakartojė ukrainiečių rašytojo gimimo 150-mečio jubiliejui. Mokslininkas B. Jakimovičius išanalizavo Ivano Franko išleistus Stepano Rudnicko, Jurijaus Fedkovičiaus, Taraso Ševčenkos darbų rinkinius, jo atliktus V. Šekspyro kūrinių vertimus į ukrainiečių kalbą ir, be abejo, ypatingu šedevru laikomą I. Franko sudarytos ukrainiečių lyrikos antologiją *Akordai* bei jo poemą *Mozė*.

Dr. B. Jakimovičius, nagrinėdamas I. Franko – sudarytojo ir redaktoriaus – charakteringus bruožus, išaiškino jo ryšius su kitais leidėjais, indėlių į Nacionalinės Taraso Ševčenkos draugijos leidybinę veiklą Lvoje ir ukrainiečių bei rusų leidybinį bendradarbiavimą. Studijoje parodyta, kad XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje I. Franko tarp ukrainiečių buvo vienas aktyviausių, produktyviausių ir autoritetingiausių mokslinės, mokslo populiarinimo literatūros, grožinės literatūros vertimų iš kitų kalbų leidėjų.

Monografijos autorius ištyrė I. Franko leidinių meninį apipavidalinimą, net pamėgino pasekti atskirų leidinių likimą, pavyzdžiui, iki šių dienų išlikusios antologijos *Akordas* istoriją. Monografiją puošia puikios iliustracijos, jai svarbos teikia išsamūs priedai.

Dr. B. Jakimovičiaus darbas *Ivanas Franko – leidėjas: knygotyros bei šaltynotyros aspektai*, be abejo, tapo svarbiu indėliu į Ivano Franko asmenybės tyrinėjimų ir apskritai ukrainiečių knygos istoriją. Tikėkimės, kad knygos autorius parengs dar ne vieną solidų darbą, skirtą knygos istorijai Ukrainoje.

Dr. Aldona
VASILIAUSKIENĖ,
dr. Aleksandr SEDLIAR

Bohdanas Jakimovičius su kitais tarptautinio kongreso, skirto Ivano Franko 150-osioms gimimo metinėms pažymėti, dalyviais Lvovo nacionaliniame I. Franko universitete

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS skelbia konkursą išvardytose katedrose užimti šias pareigas:

I. FIZINIŲ, BIOMEDICINOS IR TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ SRITYSE

1. Statybos technologijos ir vadybos katedra – docento (1 vieta);
2. Statybos ekonomikos ir nekilnojamo turto vadybos katedra – profesoriaus (1 vieta).

II. HUMANITARINIŲ IR SOCIALINIŲ MOKSLŲ SRITYSE

1. Finansų inžinerijos katedra – docento (1 vieta).

Smulkesnė informacija pateikta Vilniaus Gedimino technikos universiteto tinklalapyje adresu www.vgtu.lt.

Dokumentai priimami nuo 2007 m. gegužės 21 d. iki 2007 m. birželio 8 d. Personalo direkcijoje, Saulėtekio al. 11 (Saulėtekio rūmai, Centrinis korpusas, 501 kab.), tel. (8 ~ 5) 274 5009.

Rektorius

Artūras Hermanas: „Svarbu nuolat gausinti lietuvių ir vokiečių istorinio patyrimo aruodą“ (3)

Pradžia Nr. 8

Mūsų pašnekovas – Mažosios Lietuvos kultūros istorikas Artūras Hermanas (Arthur Hermann), dirbantis Heidelbergo universiteto Teologijos fakulteto bibliotekoje ir tvarkantis Lietuvių kultūros instituto (*Litauisches Kulturinstitut*) biblioteką Hiutenfelde (Hüttenfeld). A. Hermanas taip pat yra *Mažosios Lietuvos enciklopedijos* redakcinės tarybos narys, dažnas mokslinių konferencijų, skirtų Mažosios Lietuvos klausimams nagrinėti, dalyvis.

Baimė ištirpti vis dar gyva

Antrosios pokalbio dalie pabaigoje teigėte, kad lietuviams būtų klaidinga užsidaryti vien tik lietuviškume. Tačiau lietuvių atsargumas, ar net tam tikras nepatiklumas šiuo atveju visai suprantamas. Tereikia prisiminti istorinę mūsų tautos patirtį. Vieni sulenkė, kiti suvokietėjo, tretis – sukilėlių ar tremtinių palikuonys – surusėjo Rusijos glūdumose. Kiek savo didžiavyrių, kultūros, literatūros veikėjų esame netekę, nes geriausi atveju prisimenama, kad jie buvo lietuviškos kilmės. Ištirpti kitos, didesnės ir stipresnės kultūros mariose labai lengva. Kai Būtenų kapinaitėse ant paminklo Kristijonui Donelaičiui dviem kalbomis perskaitai, kad jis – lietuvių ir vokiečių poetas, truputį ima nerimas.

Tačiau bent jau Donelaičio atveju patys vokiečiai labai gerai skiria, kad tai lietuvių poetas, nes savo literatūrinius kūrinius daugumoje rašęs lietuviškai, tačiau buvęs Rytų Prūsijos pilietis, vadinasi, prūsas (ne etninės kilmės, bet politinės priklausomybės prasme). Dėl Donelaičio tautinės priklausomybės nekeliama ginčo, bet prisimenama, kad gyveno vokiečių kultūros erdvėje.

Kiek žinau, patys lietuviai dabar tyrinėja Donelaičio vokiškų eilėraščių tematiką. Tačiau ne vien vokiečiai domisi šia didžio poeto kūrybos vokiškąja dalimi. Esu gavęs lenkės iš Lietuvos Alinos Kuzborskos straipsnį, kuriame ji tyrinėja Donelaičio vokiškai parašytų eilėraščių sąvaybes.

O kad vokiečiai Donelaitį gali traktuoti kitaip negu lietuviai, tai visai suprantama. Taip pat normalus ženklas, kad vokiečiai jį laiko savu žmogumi, rašiusiu lietuviškai, bet praturtinusiu ir vokiečių kultūrą. Visiškai suprantama, kad tada vokiečių tyrinėtojai Donelaičio kūryboje ieško vokiškos kultūros elementų ir randa. Juk yra kas poeto perimta iš vokiečių literatūros. Ir tai patiems vokiečiams įdomiausia, nes lietuviškai nemoka ir negali įvertinti viso Donelaičio poezijos gro-

Mažosios Lietuvos istorijos muziejuje: prof. Domas Kaunas, prof. Daiva Kšanienė, Iveta Jakimavičiūtė, muziejaus direktorius Jonas Genys, Prano Domšaičio galerijos vedėja Kristina Jokubavičienė, dr. Algimantas Matulevičius, Martynas Purvinas ir Artūras Hermanas

žio. Tie tyrinėtojai, kurie moka lietuviškai, žiūri ir vertina vėl kitaip.

Nemokėdami lietuvių kalbos negali remtis ir lietuvių literatūros tyrinėtojų darbais? Labai gaila, kad lietuvių tyrinėtojų darbai taip ir lieka nežinomi tarptautiniu mastu.

Literatūros žinovai, specialistai šiais laikais susipažįsta, kas rašoma lietuviškai, bet paprasti skaitytojai, suprantama, nežino.

reikia savųjų kūryba ir kaip jie praturtino bendrą kultūros lobyną. Mes Vokietijoje labai vertiname tuos rašytojus, kurie rašė lietuviškomis temomis, arba į vokiečių literatūrą įtraukė kai kuriuos lietuviškus aspektus. Tai Zudermanas, Wichertas ir kiti. Niekam nekylo abejonių, kad tai vokiečių rašytojai, bet jie artimi abiem tautoms. Tą patį galima pasakyti apie Donelaitį, Mickevičių ir daugelį kitų.

Tačiau vien vokiečiams, lenkams ar tik lietuviams savintis tų didžiųjų jau nėra jokio reikalo. Kalba ir etninė priklausomybė nėra vienintelis aspektas, kuris mus skirtų ar artintų.

17 metų sugebėjo taip išgyventi į Europą, užmezgti tokius ryšius su kitose valstybėse gyvenančiais kolegomis. Tai nuostabus reiškinys.

Gal, gerbiamasis Artūrai, norite mus padrašinti, todėl ir sakote tokius žodžius. Pasiklausius pačių lietuvių, ypač pasitobulinusių užsieniuose: jie jau į Lietuvos mokslą ir mokslininkus žiūri kaip į dumble besikapstančius ir nieko apie platesnį pasaulį nenuvo- kiančius provincialus.

Jokiu būdu ne. Bent jau aukštesnio lygio mokslinėse konferencijose to „dumblo“ neįėjau. Gal esama ir menkesnės reikšmės konferencijų, bet man jose netenka dalyvauti, todėl negaliu apie tai kalbėti. Tačiau

tikrų mokslininkų ir universitete rengiamos konferencijos tikrai yra gero tarptautinio lygio.

Kaip vertinate mūsų mokslininkų humanitarų publikacijas?

Lietuviškoje masinėje spaudoje man tenka skaityti gana žemo lygio straipsnelių, o ypač kvailių – internete. Ten už galvos žmogus gali susiimti: kokio kvailumo žmonių esama! Ir tie žmonės turi kompiuterius, naudojami moderniomis technologijomis, vadinasi, neblogai uždirba. Bet rašo kaip paskutiniai neišmanėliai. Tačiau reikia skirti masinę ir mokslinę spaudą.

Štai ši Mažosios Lietuvos paveldui skirta konferencija – išskirtinis reiškinys. Ją organizavo Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas (dekanas prof. Domas Kaunas) kartu su Klaipėdos universitetu ir kitomis institucijomis bei savivaldybėmis. Konferencijos tikslas – suburti Mažąją Lietuvą tyrinjančių ir ja gyvenančių mokslininkų jėgas. Aišku, norima tą paveldo temą kuo plačiau Lietuvoje pagarsinti, o viso to svarbiausias tikslas – tą paveldą išsaugoti, atgaivinti, nes jis nyksta labai greitai. Jeigu dabar nebūtų imtasi rūpintis, tai po 10 metų daugelis žymių prarastų būtų prarasta. Šis siekis yra toks svarbus, kad prof. D. Kaunui reikia tik dėkoti, kad jis jaučia pareigą surengti tokią konferenciją. Joje sukauptos žinios bus pagrindas, į kurį remiantis bus galima argumentuoti prisidėti prie paveldo apsaugos. Kultūros išlaikymas – tai valstybės pareiga, bet ne vien jos. Patys paveldo aplinkoje gyvenantys žmonės, ypač Klaipėdos krašte, privalo juo rūpintis, nuolat prisiminti, kokiame krašte gyvena.

Būtų geriausia, jeigu kultūros ir paveldo apsaugos iniciatyvas keltų patys gyventojai. Pastangų „iš viršaus“

Meniški Klaipėdos krašto kalvių darbai dar išliko senose kapinėse

Pokalbyje su Jumis mėginu švelniai aštrinti šią problemą, nes prieš šimtą metų Augustinas Voldemaras suformulavo požiūrį į Adomą Mickevičių, ir nemažai daliai Lietuvos žmonių tai buvo tapę savotiška aksioma: lenkiškai rašė, tad lietuviams, girdi, nereikalingas... Moderni lietuvių tauta išgyveno ankstyvos jaunystės, gal net kūdikystės laikotarpį, todėl siekė atskirties nuo kitų tautų literatūrų ir kultūrų. Dabar šiaip ne taip vis dėlto pasiekė brandos amžių (norisi tuo tikėti), ir taip lengvai nesišvaistome savo poetais ir didžiaisiais.

Šiandien pasaulyje etninės kilmės klausimas gal nėra taip aštriai suvokiamas. Rūpi ne tiek kūrėjo kilmė, kiek jo kūryba, ką jis ja pasakė, kaip paveikė savo meto visuomenę ir ką pasiekė. Pagaliau, ką mums

tumėte pasakyti kad ir apie lituanistikos tyrinėjimų raišką, vertindamas tegul ir per konferencijas, kuriose Jums tenka dalyvauti. Štai ir dabar kalbame konferencijos, skirtos Mažosios Lietuvos paveldui, metu. Su kitais konferencijos dalyviais sėdime jaukiame autobuse, greitai pasieksime Klaipėdą, aplankysime Mažosios Lietuvos istorijos muziejų.

Lietuvoje vykstančios konferencijos ir įvairūs suvažiavimai jau kone visi yra tarptautiniai, bent didžiąja dalimi. Tiesiog stebiuosi, kiek Lietuvoje dabar vyksta įvairiausių renginių. Toje gausybėje net sunku susiorientuoti, o aprėpti išvis neįmanoma. Tie kultūriniai ir moksliniai sąryšiai tokie gyvi. Man net sunku suvokti, kaip Lietuvos mokslininkai ir kultūros žmonės per maždaug 15–

Lietuvių aktyvumas stebina

Gyvendamas Heidelberge ar Hiutenfelde ir kultūros procesus Lietuvoje galite pažvelgti ir iš tam tikro nuotolio, gal net vokiškos kultūros aukštumos. Kaip Jums iš to nuotolio atrodo dabartiniai lietuviškojo humanitarinio mokslo ir kultūros reikalai? Ką galėtumėte pasakyti kad ir apie lituanistikos tyrinėjimų raišką, vertindamas tegul ir per konferencijas, kuriose Jums tenka dalyvauti. Štai ir dabar kalbame konferencijos, skirtos Mažosios Lietuvos paveldui, metu. Su kitais konferencijos dalyviais sėdime jaukiame autobuse, greitai pasieksime Klaipėdą, aplankysime Mažosios Lietuvos istorijos muziejų.

Senosios krašto architektūros pavyzdys – Šilutės bažnyčia

nepakaks. Vien išakymais ir nurodymais daug nepasieksi, reikia, kad patys tose vietose gyvenantys žmonės pradėtų aktyviau rūpintis savo aplinka. Tada jiems labiau pradės rūpėti ir praeities ženklų išlaikymas.

Būtent tokią matav ir šios kelionės reikšmė, kai konferencijos dalyviai vyksta į Klaipėdą, Šilutę, Pagėgius, Rusnę ir kitas su Mažąja Lietuva susijusias vietas. Lankydami miestus, miestelius, buvusius dvarus, susitikdami su savivaldybių vadovais ir darbuotojais, paveldosaugos atstovais, mėginsime atlikti tokią misiją. Bandysime sustiprinti tų žmonių pasiryžimą dirbti, stengtis kuo daugiau išsaugoti savo krašto vertybes. O mes visi prisidėsime, kuo galėsime.

Politikų baimė dažnai nepamatuota

Mums Mažoji Lietuva tai ne tik tai, ką turime dabartinės Lietuvos teritorijoje, bet ir tai, kas yra anapus valstybės sienos. Karaliaučiaus kraštas daugeliui lietuvių – tai skaudi istorijos opa. Daug senojo paveldo paminklų tame krašte sąmoningai sunaikinta arba savime nunioko. Apie tai kalbantiems kai kuriems Lietuvos mokslo ir kultūros atstovams paprasčiausiai uždaromas kelias įvažiuoti į Kaliningrado sritį. Barbarų laikai tęsiasi.

Tai didžiausia problema. Toje srityje ne tik vokiečių, bet ir lietuvių kultūros žymės nyksta, arba išvis jau spėjo išnykti. Mano supratimu, reikia kalbėtis su toje srityje gyvenančiais rusais, mėginti juos sudominti krašto paveldu. Ne paslaptis, kad ir tarp tos srities gyventojų kyla susidomėjimas čia gyvenusių vokiečių kultūra. Jiems gal paprasčiau įvertinti ten gyvenusių lietuvių kultūrą, ypač gyvenantiems Tilžėje (Sovetskė), pačioje Lietuvos pašonėje.

Žodžių, tik gražiuoju, įtikinėjant galima ką nors pasiekti?

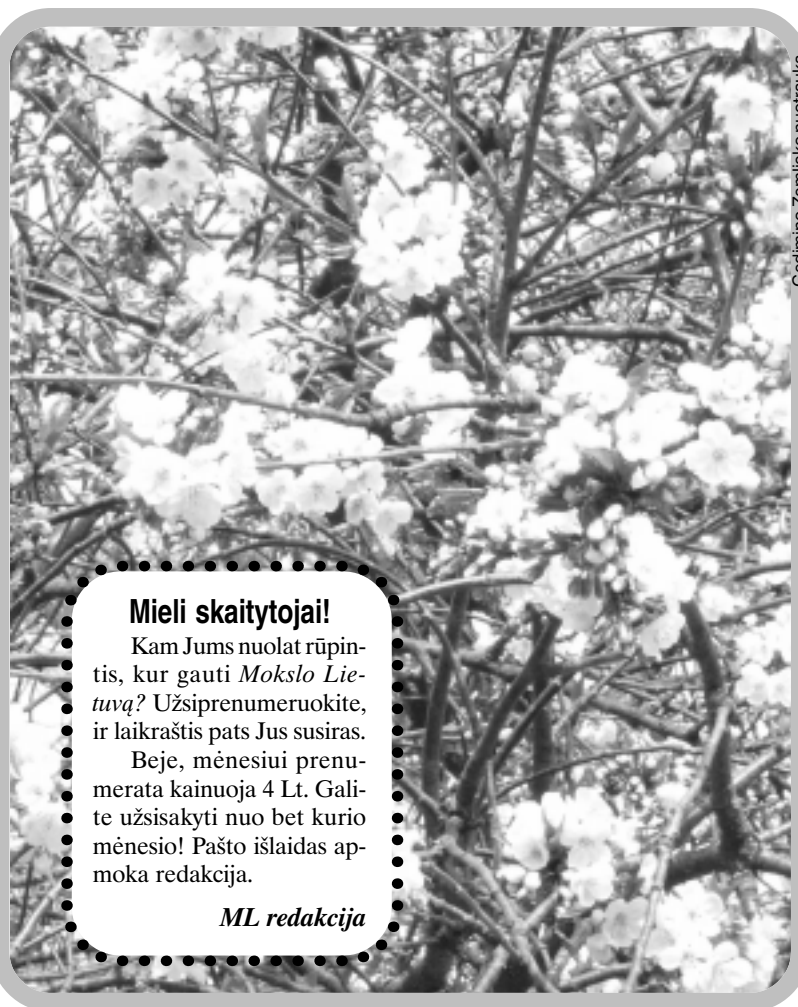
Nieko kito nelieka, nes kitokių galimybių šiandien nėra. Reikalavimais nieko nepasieksi. O diplomatiniais kanalais Lietuva gali nemažai nuveikti. Mokslo institucijoms reikia stengtis užmegzti ryšius su tos srities institucijomis. Tik taip įmanoma kultūros veikla. Gal būtų galima į šią veiklą įtraukti Lietuvoje gyvenančius rusų kilmės gyventojus. Jų žodis gali būti veiksmingas.

Kaliningrado sritis yra ne vien karinis poligonas pačiame Europos centre. Tai savotiškas ekonominės, kultūrinės ir net religinės veiklos placdaras, kur savo interesų turi vokiečiai, lenkai, taip pat ir lietuviai. Susiduria skirtingų valstybių, tautų, religijų ir interesų grupių įtakos. Kaip Jūs tai vertinate?

Interesai išties įvairūs, bet tai nepakenks. Nematau, kad ten gyvenantiems rusams dėl to kiltų bent kiek didesnis pavojus, visa bėda, kad jie tą pavojų mato. Iš tikrųjų tai ne pavojus, nes nei Lenkija, nei Lietuva nenori iš to krašto ten gyvenančių žmonių išvyti, nereikalauja ir žemių. O kultūros interesai tik praturtina. Jeigu kultūrinės įtakos iš Lenkijos ar Lietuvos į tą kraštą ateina, tai tik padaro turtingesnę ir turiningesnę pačių kaliningradiečių gyvenimą. Krašto šviesuomenė būtent tokius gyvenimo reiškinius ir mato. Tik kai kurių politikų baimė į viską žvelgti per politikos akinius kelia nereikalingą nerimą. Galima juos suprasti: jie dreba, kad kraštas dar nėra visiškai surusintas, ir mato nebūtos pavojus.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Gedimino Zemlicko nuotrauka

Mieli skaitytojai!

Kam Jums nuolat rūpintis, kur gauti *Mokslo Lietuvą*? Užsiprenumeruokite, ir laikraštis pats Jus susiras.

Beje, mėnesiui prenumerata kainuoja 4 Lt. Galite užsisakyti nuo bet kurio mėnesio! Pašto išlaidas apmoka redakcija.

ML redakcija

Nomenklatūros ir biurokratijos gniaužtuose (I)

Atkelta iš 6 p.

Šio mūsų pašnekėsio išvakarėse Vilniaus universiteto A. J. Greimo semiotinių studijų ir tyrimų centre vedžiau seminarą. A. J. Greimo centras buvo įsikūręs netoli rektorato, turėjo didelę patalpą, patogią rengti seminarams. Tačiau patalpa pasirodė esanti per gera šiam centrui, todėl jis buvo perkeltas į nedidelę patalpėlę, 4 m ilgio ir kelių metrų pločio. Ir tai seminarų patalpa! Dešimt studentų tilpo, o likusiems nebuvo net kur stovėti. Kodėl taip atsitiko? Mat universitete pastebėta, kad A. J. Greimo centro įnašas į viso universiteto padaromus darbus esąs labai nedidelis, tad gal nelabai ir reikalingas. Pagal paties universiteto įsivestas „taisykles“ A. J. Greimo centrą buvo imta glaudinti. Štai taip.

M. L. Išgyvename filosofijos, apskritai humanitarikos saulėlydžio laikus?

A. Šliogeris. Aš nesu toks pesimistas vien dėl to, kad esu senas žmogus. Bet kad aktyviai ir net su pikta valia humanitariniai mokslai stumiami iš universiteto, tai akivaizdu. Užtenka pasiklausti mūsų aukštųjų valdininkų retorikos. Mažiausiai jiems rūpi lietuvių kalba, nes visi angliškai išmoks. Be to, reikia daugiau verslininkų, teisininkų, vadybininkų ir dar kompiuterininkų. O visi kiti nereikalingi. Paradoksas tas, kad net ir fizikų jau nelabai reikia. Apskritai Lietuvoje jokio mokslo nereikia – tai vyraujanti valdininkų orientacija.

M. L. Lietuvoje labai reikia bankų ir krovinių transporto sektoriaus, na, dar paslaugų sektoriaus plėtros.

A. Šliogeris. Dabar nuolat girdžiu, kad mokslas turi tarnauti verslui. Bet jeigu mokslas tarnauja tik verslui, tai jau nebe mokslas. Turi likti bent jau elitas žmonių, kurie siekia mokslinio pažinimo ir tiesos. Bet jeigu tuos žodžius pasakysiu viešai ir garsiai, tai iš manęs pasi-

tyčios: „Kokios čia dar tau reikia tiesos? Eik į Akropolį – ten tavo tiesa.“

Ir Amerikoje mokslininkams tenka pakovoti

M. L. Gal tai ir yra tos vadinamosios „rinkos ekonomikos“ pasireiškimas pradinio kapitalizmo vystymosi etapu, agresyvaus individualizmo aplinkoje? Jūs, prof. A. Mickūnai, apie tai galite daugiau pasakyti.

A. Mickūnas. JAV taip pat esama kovos. Vadovaujant respublikonams universitetuose buvo vidutinio dydžio algos, o jei mokslininkas nori didesnių pinigų, tai pasirašo sutartį su kokia nors kompanija. Tada jo tyrinėjimai tampa firmos nuosavybė, o jis pats – firmos tarnautoju.

A. Šliogeris. O universitetas rizikuoja virsti firmos filialu.

A. Mickūnas. Žiūrėk, toks mokslininkas savo tyrimams gauna kokį 10 mln. JAV dolerių. Tada kiti mokslininkai išgirsta: „O ko jūs nesudarote sutarčių su firma, kad ir jums gerus pinigus duotų tyrinėjimams? Nesugebate? Vadinasi, esate nelabai reikalingi. Kam tada universitetui jums dar mokėti...“

M. L. Kaip Amerikoje tokiam požiūriui pasipriešinate?

A. Mickūnas. Surandame paramą tarp pačių mokslininkų.

M. L. Labai įdomu: kaip Amerikos sąlygomis pavyksta užsitikrinti atramas, jeigu tai individualistinė visuomenė, ir apie kokią nors akademinę bendruomenę ten būtų sunku kalbėti?

A. Mickūnas. JAV vandenilinės bombos „tėvas“ Edvardas Teleris (Ede Teller, 1908–2003), garsiojo *Manheteno projekto* vienas vadovų rašė (cituoju savo žodžiais): „Mes – mokslininkai, bet to neužtenka visuomenei. Grynas mokslininkas, be jokių kitų prielaidų ir

TEISĖS INSTITUTAS

skelbia konkursą užimti šias pareigas:

- Baudžiamosios justicijos skyriuje vyresniojo (-sios) mokslo darbuotojo (-jos), 1 vieta;
- Kriminologinių tyrimų skyriuje jaunesniojo (-sios) mokslo darbuotojo (-jos), 1 vieta;
- Kriminologinių tyrimų skyriaus Vaikų ir jaunimo sektoriuje jaunesniojo (-sios) mokslo darbuotojo (-jos), 1 vieta.

Dokumentai priimami iki š. m. gegužės 28 d. Teisės instituto Raštinėje, Gedimino pr. 39/Ankštoji g. 1, 201 kab., tel. (8 ~ 5) 249 7591.

- Kriminologinių tyrimų skyriuje vyresniojo (-sios) mokslo darbuotojo (-jos), 1 vieta;
- Teisinės sistemos tyrimo skyriuje tyrinėtojo (-jos), 1 vieta.

Dokumentai priimami iki š. m. liepos 2 d. Teisės instituto Raštinėje, Gedimino pr. 39/Ankštoji g. 1, 201 kab. tel. (8 ~ 5) 249 7591.

Smulkesnę informaciją rasite Teisės instituto tinklalapyje www.teise.org

Direktorius Algimantas Čepas
Nijolė Mažylienė, tel. (8 ~ 5) 249 7591, el. p. info@teise.org

humanitarinio išsilavinimo tėra barbaras. Jam bus užsakyta pagaminti vandenilinę bombą, ją numesti, ir jis tą padarys“. Ir išties be humanitarinių diskusijų, jeigu mokslininkai nebus išlavinti mąstyti plačiau, toks užsiėmimas vien mokslu suformuotų tik barbarus.

A. Šliogeris. Ne tik Lietuvoje, bet ir Vakaruose vyksta labai spartus barbarėjimas. Tai globali problema – tiesmuko pragmatizmo išgalėjimas. Buldozerių mokslininkas padarys gerai, bet jeigu nepadarys – tai kam jis reikalingas. Juk šitaip dabar vertinama. Bet jei visuomenė praranda žmones, sugebančius mąstyti plačiau, ji nebeturi ateities.

Kad nenužmogėtume

M. L. Bet tai pasekmė, rezultatas, o ištakos argi ne iš to, kad nebereikalinga visa tai, kuo grindžiami kiekvienos tautos moraliniai, etiniai ir bet kokie kiti pagrindai. Nebereikia lietuvių kalbos, tradicijų, visų tų per amžius sukauptų tautos dvasinio ir kultūrinio gyvenimo vertybių, kuriomis ir laikosi tautos savitumas.

A. Šliogeris. Nieko nebereikia: nei kalbos, nei bendravimo kultūros, nei pačios tautos. Užtat ką mums prikišamai rodo televizija: susėdo aštuonios mergelės, ir jų klausantis man pasiūšė paskutiniai plaukai ant pakaušio. Jos net žodžio nesugeba suregzti! Ir štai tokios mergelės rodomos kaip pavyzdys, jos gal net valdys valstybę, bus vadybininkės ar teisininkės. Beviltiška.

M. L. Bus būsimųjų politikų žmonos. Jeigu jiems gerai, tai ir mums gerai...

A. Šliogeris. Galiau sutikti, kad iš mokslo turi būti ir tiesioginės naudos, be jokios abejonės. Bet nereikia pažeisti hierarchijos: yra mokslų, kuriuos kadaise A. Einšteinas ir kiti jo sekėjai vadino „san-

technika“. Yra taikomieji ir fundamentiniai mokslai, bet jie nėra atskirti gilia praraja, nes taikomieji visada remiasi fundamentiniais. Turi būti bent saujelė žmonių, kurie galėtų „atsikabinti“ nuo visų verslų, pramonių ir užsiimti pačiu dalyku. Jeigu tos saujelės nebus bet kurioje srityje – politikoje, ekonomikoje, menuose ir moksluose – tai bus griaujami patys visuomenės gyvavimo pagrindai. Jeigu mokslininkas ar menininkas galvos, kaip čia jam parduoti savo sukurtą meno kūrinį ar mokslinio tyrinėjimo rezultatus, tai nežinia kur nusirimsime.

A. Mickūnas. Dar labai seniai Gabrielis Marselis ir Karlas Jaspersas rašė apie biurokratijos ir technokratijos spaudimą. Išivaizduokime mokslo žmogų, kuris puikiai susipažinęs su visa technika, gali gaminti moderniausius ginklus. Jis dirba savo laboratorijoje, apskaičiuoja, kiek kovinių galvūčių prireiks sunaikinti priešą karinį ir bet kokį kitą potencialą būsimame branduoliniame kare. Jeigu mes sunaikinsime 60 mln. priešų žmonių, o priešas sunaikins mūsų 50 mln., tai mes gal laimėsime karą...

Vakare grįžęs namo pabučiuoja žmoną, vaikus, nors dieną savo laboratorijoje apskaičiuavo jų galimą žūtį. Argi tai ne naujausių laikų barbaras?

A. Šliogeris. Visuomenėje pradeda vyrėti turgaus bobos pragmatizmas, ir tai baisiausia. Kalbu ne apskritai prieš pragmatizmą, nes protingas pragmatizmas yra gyvybiškai būtina visuomenės gyvenimo sąlyga. Bet primityvus turgaus bobos pragmatizmas – tai jau žlungančios visuomenės požymis, katastrofa. Dabar toks požiūris Lietuvoje išigali vis labiau.

Bus daugiau

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Pradžia Nr. 6, 7, 9.

Vytautas RIMŠA
Lietuvos bibliotekininkų
draugijos garbės narys

Jau aptarėme, ko labiausiai pasigendama ekspertų doc. dr. Almanto Samalavičiaus ir Andriaus Navicko vertinimuose. Dabar panagrinėkime tas mažas ekspertų rašinių tekstų dalis (pavyzdžiui, A. Navicko vertinimuose – 28,57 proc. rašinio), kuriose autoriai kažką teigia ar neigia kalbėdami apie *Mokslo Lietuvą*. Kitaip tariant, tai, ką mes sąlygiškai galėtume suvokti kaip ekspertų vertinimus.

Teksto turinio analizė rodo, kad ir šios rašinių dalys, laikraščio vertinimų atžvilgiu, taip pat nėra vientisos. Ir čia autorių pamąstymai skirti ne vien laikraščio redakcijai, nors patys ekspertai, rodos, mano kitaip. Jie visų Lietuvos mokslo reikalų ir įvykių centru čia laiko vien laikraščio redakciją. Deja, iš tikrųjų yra ne taip. Iš esmės autorių pasamprotavimai, esantys šiuose tekstuose, vertinant adresato atžvilgiu, yra taip pat skirtingi trimis subjektams ar jų grupėms: 1) pastebėjimai apie laikraštį ir redakcijos darbą – redakcijai; 2) mintys apie kai kuriuos Lietuvos mokslo, organizavimo, vadybos ir informacijos reikalus – šalies valstybinėms ir kitoms mokslo institucijoms; 3) samprotavimai, skirti dėl aktyvesnio straipsnių rašymo ir skelbimo – Lietuvos mokslininkams.

Šia tvarka minėtus ekspertų pasamprotavimus ir aptarkime. Pirmiausia – ekspertų pastebėjimai apie laikraštį *Mokslo Lietuva* ir jo redakcijos darbą. Prisiminkime, ką autoriai apie laikraštį pasakė pozityviau? Rašau „pasakė“, nes kai kurių šių teiginių vertinimais (juolab – ekspertų) nepavadinsi, nes minimi skaitytojai seniai žinomi faktai (be jokių interpretacijų). Doc. dr. A. Samalavičius: „Galima konstatuoti, kad informavimo funkciją leidinys iš esmės (nors toli gražu ne be priekaištų) atlieka“ (I).

„Jame nemaža įvairių mokslo naujienų, aktualijų, institucijų informacijos“ (II).

„Tokio pobūdžio leidinys mokslo visuomenei (Turėtų būti – bendruomenei. Mano pastaba, – V.R.) reikalingas“ (III).

Ekspertas A. Navickas: „*Mokslo Lietuva*. Lietuvos mokslininkų sąjungos leidinys“ (IV). Ekspertas ir čia šiek tiek apsiriko, nes *Mokslo Lietuvoje* rašoma: „Lietuvos mokslininkų laikraštis“.

Tai – visi abiejų ekspertų pozityvūs pastebėjimai apie laikraštį, kuris šalyje leidžiamas beveik aštuoniolika metų (nuo 1989 m.). Kaip matome, pozityvios išvalgos yra varganos ir skurdžios. Jei kam pasirodytų kitaip, šiuos ekspertų pastebėjimus reikėtų palyginti su pozityviais skaitytojų – J. Elekšio, mokytojo J. Bagdono, redaktoriaus P. Mikšos, prof. J. Vitkausko, doc. R. Gražulevičiaus išvalgomis, paskelbtomis laikraštyje (2006, Nr. 18(352), p. 15; Nr. 20(354), p. 14), prof. Vytauto Triponio, dr. Danutės Kimtienės, dr. Mudžio Šalkausko, Povilo Saudargo (2006, Nr. 21(355), p. 16) – atsiliepimais. Manau, tokių išvalgų pasirodys ir daugiau, nes šio laikraščio skaitytojai yra išprusę, puikiai pažįsta leidinį ir turi apie jį savo nuomonę.

Iš minėtų ekspertų keturių (I–IV) pozityvių pastebėjimų tik su dviem (III ir IV) galima sutikti be išlygų. Su kitais (I–II) sutikti galima tik iš dalies. Pavyz-

Kokios reikia „Mokslo Lietuvos“

Apie ekspertizę (4)

džiui, autorius neįrodo, kad informavimo funkciją laikraštis iš esmės atlieka „toli gražu ne be priekaištų“ (I). Juk tų priekaištų autorius toliau nei išvardina, nei pagrindžia. Atrodo, sąmoningai redakcijai pareikštas nepagrįstas priekaištas ir toliau nutytylėtas. Tad su antrąja šio teiginio dalimi sutikti negalima. Ir ne vien dėl to, kad jis neįrodytas faktais. Kaip matysime toliau, man rodos, šis pastebėjimas yra klaidingas iš esmės.

Teiginys „Jame nemaža įvairių mokslo naujienų, aktualijų, institucijų informacijos“ yra aiškiai pozityvus. Tačiau nesuprantamas, nes neaišku, ką autorius laiko informacija ir kodėl jai nepriskiria „įvairių mokslo naujienų ir aktualijų“? Be to, kodėl, atlikdamas laikraščio ekspertizę, autorius laikraštyje tepastebėjo vien institucinę informaciją? Mano nuomone, atlikus išsamią analizę, laikraštyje vyrautų ne „institucinė informacija“ o informacija apie Lietuvos mokslo atskiras sritis arba autorių (ne institucijų) parengti straipsniai. Terminas *institucinis* nėra apibrėžtas ir paplėštas, tad neaišku, apie kokią institucinę informaciją autorius čia kalba. Norėdamas, kad teisingai autorių suprastų skaitytojai, jis privalo naudoti sunormintus dalyko terminus.

Panagrinėkime ekspertų negatyvius pastebėjimus apie laikraštį, su kuriais negalima sutikti.

Pirma. Abu ekspertai savo rašiniuose nesugebėjo teisingai nustatyti ir apibrėžti *Mokslo Lietuva* rūšies. Doc. dr. A. Samalavičius savo rašinyje *Mokslo Lietuvą* vadina leidiniu ir nė karto neprisiminė, kad tai yra laikraštis. A. Navickas rašinio pabaigoje sąvoką *laikraštis* vieną kartą vis dėlto prisiminė. Nepaisant to, jis net oficialią laikraščio priklausomybės eilutę rašinyje pertvarkė savaip – leidinio rūšies pavadinimą „laikraštis“ pakeitė terminu „leidinys“ („Lietuvos mokslininkų sąjungos leidinys“). Nors, kaip minėta, *Mokslo Lietuvoje* rašoma, kad tai – „Lietuvos mokslininkų laikraštis“.

Žinant, kiek šiuo metu šalyje išleidžiama įvairių leidinių, ekspertui būtina konkrečiai apibrėžti vertinamo objekto rūšį. Juk laikraščiai – taip pat ne visi vienodi. Kyla klausimas, kas šiandien yra *Mokslo Lietuva* bendroje šalies leidinių ir laikraščių sistemoje? Kokia šio laikraščio rūšis? Kokiai grupei jis priklauso? Ekspertai to neapibrėžė, nors nuo leidinio rūšies daug priklauso ir kitos jo charakteristikos.

Antra. Atlikus laikraščio ekspertizę (jei buvo atlikta), ekspertams nepasisekė rašiniuose teisingai nustatyti, apibrėžti ir paaiškinti laikraščio *Mokslo Lietuva* funkcijų, tikslų ir uždavinių. Kiekvienas ekspertas savo tiriamąjį objektą visuomet privalo įvertinti ir apibūdinti pats, vadovaudamasis vien ekspertizės ar analizės duomenimis, visiškai nepaisydamas to, kas ir ką jam apie tai sakytų. Kitaip – kam ekspertizė ir pats ekspertas? Tiesa, nuomonės žinoti – pravartu, nes jos gali jam padėti giliau suvokti vertinamą objektą, jo ypatumus. Tačiau be savosios, kaip patyrusio specialisto nuomonės, išsiversti neįmanoma.

Šiuo atveju atsitiko atvirkščiai.

Vietoje savosios vertinamojo objekto funkcijų, tikslų ir uždavinių interpretacijos bei apibrėžties abu ekspertai pasinaudojo vien *Mokslo Lietuvos* citata, kurioje pati redakcija apie laikraštį kažkur, kažką yra pasakiusi. Labai gerai, kad ekspertai išsiaiškino redakcijos nuomonę apie laikraštį. Tačiau jie neturėjo pamiršti, kad redakcijos, šiuo metu kurdamos projektus paramai gauti, savo leidinio funkcijas, tikslus ar uždavinius, atsižvelgdamos į situaciją, interpretuoja gana įvairiai: vienus dalykus sąmoningai nutyli, kitus pabrėžtinai išryškina. Dėl to, tokių interpretacijų negalima laikyti išsamiomis. Taip atsitiko šį kartą ir su *Mokslo Lietuva* minėtomis citatomis. Kur pačių ekspertų šio laikraščio funkcijų, tikslų ir uždavinių samprata? Dėl to toliau ekspertų tekstuose atsirado daug painiavos: nesuprantamų ir klaidingų samprotavimų, neaiškių terminų ir kt.

Trečia. Analizuojant ekspertų rašinius susidaro prielaida, kad patys ekspertai nelabai susigaudo ir net neskiria laikraščio funkcijų, tikslų ir uždavinių. Tai rodo ir šių terminų painiava. Pavyzdžiui, doc. dr. A. Samalavičius citata pradeda tokiu prierašu: „*Mokslo Lietuva* skelbiasi esą jos tikslas (čia ir toliau išryškinta mano, – V.R.), informuoti (...)“ (toliau – citata, kurios šaltinis nenurodytas). O pirmajame sakinyje po citatos jis rašo: „Galima konstatuoti, kad informavimo funkciją leidinys (...)“. Taip tikslas tampa funkcija.

A. Navickas prieš citatą rašo: „Šis leidinys tvirtina, kad jo tikslas „informuoti (...)“ (toliau – ta pati citata nenurodant šaltinio), o po jos: „Mano įsitikinimu, savaitraščio *misija* įgyvendinama tik nedidele (...)“. Dabar tikslas virsta *misija*. Kas ta misija – laikraščio tikslai, uždaviniai ar paskirtis – skaitytoji ir vėl lieka mįslė. Kaip ir doc. dr. A. Samalavičiaus terminas „leidinių *pavidalai*“.

Ketvirta. Susidaro išpūdis, kad abu ekspertai neteisingai supranta laikraščio funkcijas ir paskirtį. Paėmę iš minėtos citatos pirmąjį redakcijos teiginį, kad jos tikslas „(...) informuoti Lietuvos mokslo visuomenę (...)“, toliau jie laikraščio informacinę funkciją taip sureikšmino, kad net nepaminėjo kitų, nė kiek ne menkesnių už pastarąją jo funkcijų. Doc. dr. A. Samalavičius informacinei leidinio funkcijai skiria beveik visą savo rašinį su visais iš jos kylančiais priekaištais redakcijai. Pavyzdžiui, siūlo „(...) pagilinti savo informacinį pobūdį“, „(...) pertvarkyti iki normalaus (? – V.R.) informacinio leidinio (...)“ ir t. t.

Be to, kai kurie recenzento teiginiai rodo, kad autorius neteisingai supranta ir pačią informacinę laikraščio funkciją. Pavyzdžiui, doc. dr. A. Samalavičius redakcijai, kaip vieną iš trūkumų ir jo šalinimo kelių, nurodo, kad laikraštis „(...) turėtų pasižymėti (...) itin gera duomenų kaupimo ir referavimo sistema“. Kas tai – autoriaus išmonė ar duoklė šiuolaikinėms madoms bei aktualijoms?

Pirmiausia redakcija – ne Lietuvos mokslinės techninės informacijos ir ekonominės analizės institutas (LIMTI, jei menate tokį buvus). Šiandien geram redakcijos darbu

užtenka vienintelės kompiuterinės duomenų bazės (DB), kurią sudarytų 4–6 katalogai.

Kartu čia dar kartą akivaizdžiai išryškėja, kad autorius iš tiesų nežino ne tik *Mokslo Lietuvos* rūšies, funkcijų ir uždavinių. Atrodo, jis neskiria ir pačių informacinių leidinių tipų, jų funkcijų bei uždavinių. Pabrėžiu – *Mokslo Lietuva* niekada nepriklausė ir šiuo metu *nepriklauso informacinių referatinių leidinių grupei*. Tad ir jo funkcija bei uždaviniai yra visiškai kiti. Laikraštis straipsnius spausdina, o ne referuoja. Norint, kad laikraščio redakcija straipsnių nespausdintų, bet juos referuotų ir, kaip siūlo ekspertas, spausdintų referatus, reikėtų keisti šiuo metu leidiamo laikraščio rūšį, funkcijas ir uždavinius. Bet tada jis nustotų vykdyti kitas savo funkcijas ir dėl to prarastų daug skaitytojų. To abu ekspertai, atrodo, nė nesuprato. Prisiminkime A. Navicko nuomonę dėl šio laikraščio tiražo.

Su kai kuriais siūlymais dėl informacijos plėtros laikraštyje doc. dr. A. Samalavičius prieštarauja pats sau. Viena vertus, jis pareiškia nemažai pastabų redakcijai, kad nepakankamai vykdo informacinę funkciją, antra vertus, priekaištuoja vyriausiajam redaktoriui, kad per daug medžiagos spausdina iš mokslininkų konferencijų. Juk dabar daugiausia naujos mokslinės informacijos yra paskelbiama kaip tik mokslinėse bei kitose konferencijose. Būtent jose pirmiausia skelbiama naujausia informacija apie mokslinius tyrimus, jų rezultatus, kylančias mokslo problemas, mokslinius atradimus ir laimėjimus. Tad ar galima redakcijai priekaištauti, kad ji pateikia daug informacijos iš konferencijų?

Penkta. Laikraščių (visų, ne vien *Mokslo Lietuvos*) rūšį, funkcijų ir uždavinių nežinojimas ir toliau rašinyje ekspertą „vedžioja po lankas“. Štai ką jis rašo: „Su *reiškinių* analize leidiniui susidoroti sekasi gerokai sunkiau. Aiškiai matyti, jog stokoja *intelektualiųjų pajėgų*, gebančių operatyviai aptarti, *analizuoti mokslo sferoje ryškėjančias problemas* (...). Nors Lietuvoje vyksta *mokslo reformos* ir įvairūs *mokslo vertinimo konstrukcijos bandymai*, leidinys į juos *gilinasi perdėm paviršutiniškai*; (...). Redakcijai verkiant trūksta pastovesnių bendradarbių (...), kurie šiuo metu geba *analizuoti mokslo pertvarkos procesus*, galiausiai – *įdomiau aprašyti mokslo vykstančius procesus* (...). Šiuo metu disponuojamomis *intelektualinėmis pajėgomis* leidinys galėtų nebet pagilinti savo informacinį pobūdį (vėl ta nelemta informacinė funkcija, – V.R.), *analitines aukštumas palikdamas tiems, kurie geba jas pasiekti*“ ir t. t.

Pirmiausia pacituotos eksperto doc. dr. A. Samalavičiaus mintys (tos, kurios citatose yra paryškintos) dėl *intelektualiųjų pajėgų* yra skirtos ne vien *Mokslo Lietuva* redakcijos darbuotojams, bet ir visiems tiems mūsų šalies mokslininkams, kurie iki tol yra ką nors parašę į šį laikraštį. Neva disponuojamos intelektualinės pajėgos tokios, kad jomis remiantis toliau nieko nebus, todėl ateityje būtina analitines aukštumas palikti tiems, kurie geba jas

pasiekti. Tai akivaizdus laikraščio žurnalisto, o kartu ir laikraščio bendradarbių – mokslininkų ižeidimas. Vargu ar ekspertas doc. dr. A. Samalavičius tyrė šių žmonių intelektą ir nustatė jo lygį. (Prisiminkime intelekto, tuo metu vadinto *inteligencija* – liet. sumanumas, galvotumas, buklumas – tyrimų pradininką P. Maldeikį ir jo 1939 m. Lietuvoje išleista knyga *Inteligencija ir jos tyrimas*. Vėliau šią temą šios knygos autorius plėtojo Amerikoje ir tapo kelių universitetų garbės daktaru. Arba šiuolaikinius intelekto tyrimo testus ir kitus metodus.)

Kita vertus, jeigu ir būtų buvę atlikti tokie tyrimai ir nustatyti kurio nors asmens (ką jau kalbėti apie kaltinimus visiems laikraščio darbuotojams ar mokslininkams) intelekto sutrikimai arba trūkumai, apie juos skelbti spaudoje be to asmens sutikimo pagal šiuolaikinius mūsų valstybės įstatymus yra neleistina. Dėl to, kaltinimas, kad nedisponuojama intelektualinėmis pajėgomis, mano nuomone, yra nekorektiškas ir neetiškas.

Negalima sutikti su priekaištais ir siūlymais (žr. anksčiau pateiktoje citatoje straipsnio autoriaus paryškintą tekstą), kad redakcija, kurioje dirba vos keli žmonės, privalo: atlikti *reiškinių* analizę; aptarti, *analizuoti mokslo sferoje ryškėjančias problemas*, ne paviršutiniškai gilintis į *mokslo reformų* ir įvairius *mokslo vertinimo rekonstrukcijos bandymus*; *analizuoti mokslo pertvarkos procesus*; *įdomiau aprašyti mokslo vykstančius procesus*. Šie ir kiti panašūs siūlymai rodo, kad autorius neskiria mokslo tiriamojo ir mokslinio analizinio darbo nuo redakcijos, tai yra – nuo žurnalisto ir leidybos darbo. Kitaip argi būtų redakcijai keliami uždaviniai, savo apimtimi skirtingi moksliniam institutui?

Mokslininkai analizuoja reiškinius, procesus, problemas, juos vertina ir rašo apie tai straipsnius, o redakcija jų straipsnius rengia spaudai ir skelbia laikraštyje. Labai teisingai apie tai yra parašęs J. Elekšis (2006, Nr. 18(352), p. 15). Kita vertus, mokslas ir mokslo tiriamoji sritis ypatinga. Čia net geriausias žurnalistas neatskleis jos problemų, reiškinių ir procesų taip profesionaliai, kaip pats mokslininkas ar mokslo vadybininkas, – tarkim, mokslo ar mokslo reformų organizatorius. Redakcija šiuo atveju siekia vieno, kad mokslininkų ar mokslo vadybininkų straipsniai būtų parašyti suprantamai ne vien siauram, kurios nors mokslo šakos ar jos konkrečios specializacijos mokslininkams (tokie straipsniai tinka mokslo darbų žurnalams), bet kuo platesniam šio laikraščio skaitytojų ratui. Tokie straipsniai turi teikti skaitytojams atitinkamą kiekį tam tikros mokslo srities populiarinimo žinių.

Šešta. Niekada negalima sutikti su doc. dr. A. Samalavičiaus teiginiu, kad „(...) leidinys mokslo visuomenei reikalingas“. Kodėl tik mokslo bendruomenei? *Mokslo Lietuva* reikalinga visiems išprususiems šalies specialistams, kuriems rūpi Lietuvos, vadinasi, ir jos mokslo būklė, lygis, laimėjimai, ateitis. Ir ne tik jiems. Šiuo laikraščiu domisi mokytojai, studentai, moksleiviai. Tai matyti iš minėto pedagogo J. Bagdono ir kitų skaitytojų atsiliepimų.

Vien dėl to kategoriškai negalėčiau pritari ir doc. dr. A. Samalavičius minčiai, kad „Reportažai apie premijas, pagerbimus, ar žurnalisto aplankytas konferencijas, deja, negali atstoti rimtos ir nuoseklios vykstančių procesų analizės“.

Bus daugiau

ANT „MAKULATŪRINIO“ PERGAMENTO RASTAS IŠTRINTAS ARISTOTELIO TEKSTAS

„Archimedo palimpsesto“ puslapis

Ant seno viduramžius menančio pergamento mokslininkai aptiko dar vieną senovinį tekstą, kuris

anksčiau liko nepastebėtas. Ir šis tekstas pasirodė esąs gerokai senesnis.

Viduramžių maldyno, specialistams žinomo „Archimedo palimpsesto“ pavadinimu, puslapiuose jau anksčiau buvo atrasta Archimedo (287–212 m. pr. Kr.) ir senovės Graikijos oratoriaus Hipereido veikalų nuotrupų. O šiuolaikinės technologijos mokslininkams padėjo aptikti dar vieną tekstą – Aristotelio (384–322 m. pr. Kr.) komentarą.

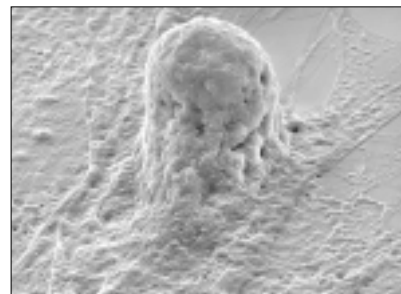
Ant rastojo palimpsesto (tai išskutamas, nuplaunamas, nugruntuojamas senas kūriny, ant kurio rašomas ar tapomas naujas tekstas) buvo rašęs XIII a. raštininkas Jonas Mironas. Užuoat naudojęs naują pergamentą, jis paėmė penkis senų, jau naudotų, pergamentų lapus. Kadangi viduramžiais labai trūko pergamentų, tarp raštininkų buvo plačiai paplitusi praktika naudoti pergamentų „makulatūrą“.

Archimedo veikalų nuotrupos ant šio palimpsesto buvo aptiktos 1906 m., o 2002 m. rastas ir Hipereido veikalų fragmentas. Tai vienintelis mokslininkams žinomas šio Atėnų oratoriaus, gyvenusio apie 390–322 m. pr. Kr., rankraštis. Hipereido tekstą pavyko surasti Latvijos mokslininkei Natalijai Černeckajai, dirbančiai Rygoje. Ji, naudodamasi moderniausiomis technologijomis, perskaitė ištrintą Hipereido tekstą, kuriame oratorius kalbėjo apie graikų ir persų mūšį prie Salamino (480 m. pr. Kr.), taip pat apie mūšį prie Cheronos, vykusį tarp makedoniečių ir Atėnų kovotojų (338 m. pr. Kr.).

Ištrintus tekstus ant pergamentų padeda aptikti specialus fotografavimas. Mokslininkai fotografuoja tą patį senovinį rankraštį įvairiuose bangų dažnio ruožuose ir taip „pamato“ amžiams išnykusius senovinius tekstus.

BBC

IŠ KAMIENINĖS LAŠTELĖS IŠAUGINTA DALIS DIRBTINĖS ŠIRDIES

Annie Cavanagh, Dave McCarthy nuotr.

Žmogaus kamieninė laštelė pro elektroninį mikroskopą

Jungtinės Karalystės mokslininkams pavyko iš kamieninės laštelės išauginti dalį dirbtinės širdies – širdies vožtuvą. Jiems teko atlikti daugybę eksperimentų, kol pavyko iš kamieninių laštelių gauti audinį, kuris veikia taip pat kaip širdies vožtuvas. Šie eksperimentai, jau dabar vadinami svarbiu žingsniu plėtojantis transplantologijai, buvo atliekami vienoje iš Didžiosios Britanijos klinikų. Šių metų pabaigoje britų mokslininkai tikisi praktiškai patikrinti, kaip dirba išaugintas dirbtinis širdies vožtuvas, persodinę jį gyvūnams.

Tokius bandymus leidžia atlikti kamieninių laštelių gebėjimas įgyti kitų laštelių struktūrą ir atlikti jų funkciją. Mokslininkai tikisi, kad šių laštelių „lankstumas“ padės sukurti sudėtingus žmogaus organizmo audinius ir įveikti kai kurias ligas.

Šio dirbtinės širdies kūrimo tyrimo vadovo kardiologo Magdi Jacobo nuomone, jau gana greitai gydytojais galės transplantacijoms naudoti dirbtinai išaugintas įvairias širdies dalis. Tačiau kol iš kamieninių laštelių bus išauginta visa žmogaus širdis, greičiausiai teks palaukti dar maždaug 10 metų. „Tai labai ambicingas siekis, – teigė M. Jacobas, – bet jis įgyvendinamas“.

Tokio uždavinio jau kiek anksčiau griebėsi grupė britų mokslininkų, tarp kurių buvo fizikų, farmacininkų, gydytojų ir molekulinės medicinos specialistų. Mokslininkams jau pavyko iš šių laštelių išauginti kai kuriuos kitus organus, pavyzdžiui, sausgysles, tulžį, šlapimo pūslę. Tačiau širdies audinio struktūra daug sudėtingesnė negu minėtų organų.

Dirbtinės išaugintos širdies kūrimo klausimas šiandien yra vienas aktualiausių, nes kasmet pasaulyje miršta tūkstančiai širdies ligomis sergančių žmonių, nesulaukusių, kol jiems bus persodinta donoro širdis. Tikimasi, kad ilgainiui galima bus išauginti transplantacijai tinkamą dirbtinę širdį, ir taip bus išspręsta širdies donorų trūkumo problema. Be to, jeigu širdžiai auginami bus naudojamos paties paciento kamieninės laštelės, beveik atkrinta galimybė, kad naujoji širdis bus atmeta, o tai viena dažniausių komplikacijų, lydinių organų transplantacijos.

BBC

ROBOTAI MOKYŠIS ATPAŽINTI ŽMONIŲ JAUSMUS

Kadras iš kino filmo „Aš robotas“ (I Robot)

Europos mokslininkai nutarė išmokyti robotus atpažinti žmogaus emocijas ir į jas reaguoti. Britų tyrinėtojai apsiėmė vadovauti tarptautiniam projektui, kuriame dalyvauja 25 šėšių Europos Sąjungos šalių įvairių sričių žinovai – robototeknikai, psichologai ir dirbtinio intelekto specialistai. Šiam projektui, pavadintam *Feelix Growing*, vadovauja dr. Lola Canamero, dirbanti Hertfordšyro universitete.

Svarbiausias šio projekto uždavinys – sukurti robotus, kurie gebėtų mokytis iš žmonių emocijų.

kai reaguoti į situaciją ir elgtis socialiai priimtiniu būdu. Tyrinėjimai truks trejus metus ir kainuos 2,3 mln. eurų.

Projektas siūlo sukurti seriją robotų, kurie sugebėtų „pagauti“ žmogaus emocinius signalus ir atitinkamai pritaikyti savo reakcijas. Dr. L. Canamero tokius robotus lygina su vaikais, kurie formuoja savo elgseną, remdamiesi juos supančiųjų emocine būkle. Projekto vadovė teigia, kad bus naudojami paprasti robotai, tik jiems bus pritvirtintos galvos, galinčios išreikšti emocijas. „Mus ypač domina klausimas, kaip programos padės tobulinti robotų elgseną, ypač emocine ir socialine prasme“, – sakė mokslininkė.

Robotai gaus informacijos apie juos supantį pasaulį per vaizdo kameras, mikrofonus ir jutiklius. Vienas svarbiausių uždavinių – išmokyti robotus teisingai suprasti žmogaus veido išraišką ir atitinkamai koreguoti savo reakcijas.

Programos, kurios bus naudojamos, pritaikytos tam, kad galima būtų atpažinti įvairius žmogaus elgesio požymius – judesius, balsą, gestų kalbą. Mokslininkai nori išmokyti robotus pažinti svarbiausias žmogaus emocijas – pyktį, džiaugsmą, vienišumo jausmą – ir į jas reaguoti. „Labai svarbu, kad robotas išmoktų suprasti, kada žmogus pyksta dėl neteisingų jo veiksmų, taip pat jausti, kada žmogus jaučiasi vienišas ir jam reikia palaikymo“, – sakė tyrinėtojai.

Pirmieji robotai, su kuriais teko dirbti mokslininkams, „elgėsi“ panašiai kaip paukščių ir kai kurių žinduolių jaunikliai – jie emociškai labai priprasdo prie objekto, kurį pirmą išvysdavo. Paprastai gyvūnų pasaulyje tokiu objektu tampa motina. Dr. L. Canamero teigimu, projekte siekiama, kad robotas žmogui jaustų prierašumą, sektų jį ir mokytųsi su juo bendrauti.

Tiriamieji projekto darbai bus įgyvendinami keliuose Europos universitetuose ir tyrimų centruose. Atlikę tyrinėjimus mokslininkai ketina sukurti du robotus, kurie sugebėtų pažinti žmonių emocijas ir reaguoti į jas.

Feelix Growing

KRAUJO GRUPĖ – PAGAL UŽSAKYMĄ

Mokslininkai jau rado būdą, kaip pakeisti žmogaus kraujo grupę. Tai leis antrą (A), trečią (B) ir ketvirtą (AB) kraujo grupes pakeisti į pirmą kraujo grupę (O), kurią galima perpilti bet kuriam pacientui.

Kraujo grupė – tai kraujo tipas, kurį lemia eritrocitų membranose esantys antigenai (baltymai, prie kurių gali būti prijungti polisacharidai). Technologija, kurią taikant naudojami neseniai atrasti fermentai, padės išspręsti šią pasaulyje labai aktualią kraujo perpylimo problemą, kylantią dėl pirmos grupės kraujo stokos.

BBC praneša, kad Lundo universitetinėje ligoninėje (Švedija) dirbantis prof. Martinas Olsonas sukūrė technologiją, leidžiančią vos per valandą kambario temperatūroje pakeisti kraujo grupę.

Švedijos mokslininkai išmoko pakeisti kraujo grupę

Jeigu žmogui perpilamas netinkamos grupės kraujas, jis gali mirti. Antros, trečios ir ketvirtos grupių kraujyje yra antigenų. Perpylus šių grupių kraujo pacientui, kurio

grupė neatitinka perpilamo kraujo grupės, gali kilti neigiama organizmo reakcija, gresianti mirtimi. Tačiau pirma kraujo grupė – išimtis, nes joje nėra minėtų antigenų, tad tokį kraują galima perpilti kiekvienam pacientui.

Mokslininkai ištyrinėjo maždaug 2500 įvairių bakterijų ir grybelių, kol rado tokius, kurie gali iš žmogaus raudonųjų kraujo kūnelių (eritrocitų) pašalinti antigenus. Šios bakterijos gelbėtojos yra *Elizabethkingia meningosepticum* ir *Bacterioides fragilis*.

Deja, šis metodas nepajėgus išspręsti rezus faktoriaus (Rh) problemos. Perpylus kraujo, kurio rezus faktorius yra priešingas paciento kraujui, organizme kyla audringa atmetimo reakcija.

BBC

EUROPIEČIAI VĖJĄ SAUGOS ŠALDYTUVUOSE

Grupė įvairių Europos šalių – Nyderlandų, Danijos, Ispanijos ir Bulgarijos – universitetų tyrimo centrų mokslininkų sukūrė neįprastą projektą *Nakties vėjas* (*Night Wind*). Jo tikslas – sukurti vėjo jėgainių gautos energijos saugojimo sistemą. Ir tam siūlomas visai neįprastas būdas – energiją saugoti milžiniškuose šaldytuvuose.

Vėjo energetikos nepastovumas ir tai, kad naktį gerokai krinta elektros energijos poreikis, o dieną – auga, Europos tyrinėtojams padiktavo netikėtą idėją: siūloma naudoti milžiniškus šaldytuvus kaip didžiulius akumulatorius, gebančius kaupti vėjo jėgainių sukurtą elektros energiją ir tinkle stabilizuoti elektros eikvojimą. Šiuos neįprastus šaldytuvus siūloma pastatyti visame Senajame pasaulyje.

Ši idėja yra gana paprasta ir nereikalauja jokių papildomų esamos sistemos pakeitimų. Tiesiog naktį, kai elektros naudojimas gerokai sumažėja, o vėjo jėgainės tęsia darbą ir gamina elektrą, ši turi būti nukreipiama taip, kad šaldytuvuose vos vienu laipsniu sumažintų temperatūrą.

Tokiu būdu naktį gaunama perteklinė elektros energija bus naudojama šaldyti tūkstančius ar net milijonus tonų įvairių produktų kur nors Danijoje, Nyderlanduose arba Prancūzijoje. Dieną, kai elektros naudojimo poreikiai vėl išauga, šie milžiniški šaldytuvai būtų išjungiami, ir temperatūra pamažu nukristų vienu laipsniu, t. y. grįžtų į įprastą būklę.

Nors patys šaldytuvai jokios energijos ir negamina, bet plačiu mastu įdiegus šią idėją visose didžiausiose Europos šaldymo įmonėse ir sandėliuose, temperatūrai leidžiant per parą svyruoti vos vienu laipsniu, projekto *Nakties vėjas* autorių nuomone, būtų gautas akumulatorius, galintis talpinti 50 tūkst. me-

gavatvalandžių energijos.

Šių metų antroje pusėje projekto autoriai ketina pademonstruoti, kaip pritaikoma jų idėja. Tam jie ketina pasinaudoti didžiuliu šaldytų

produktų sandėliu Nyderlanduose ir greta jo pastatyti vėjo turbiną, kurio gaminama energija bus nukreipta produktams šaldyti pagal jau aptartą schemą.

Night Wind

Vokiečių nacionalistų mėgstama tema – lietuvių nekultūra

Pradžia Nr. 9

Prof. Arnoldas PIROČKINAS

Kur kas daugiau sričių administravimo autonominės Klaipėdos krašto įstaigos. Tačiau nei V. Gaigalaitis, nei klaipėdiečiai (kiek galima spręsti iš pacituotos ir kitų vietų) nedejavo, kad jiems nelieka vietos autonominės administracijos įstaigose. Beje, ir jose vienas kitas lietuvininkas įsitaisydavo. Antai nuo 1925 m. gal visą dešimtmetį, kol išgarsėjo romanu *Aukštųjų Šimonių likimas* ir gavo už jį Valstybinę premiją, Klaipėdos krašto šeimos mašininkas ir vertėja dirbo Ieva Simonaitė. Žinoma, tokie atvejai reti, o vėliau jų dar mažėjo. Net valsčių viršaičius ir kaimų seniūnus imta keisti vokiečiais ar jiems pataikaujančiais „klaipėdiškiais“.

Klaipėdos krašto direktorijai priklausančiose įstaigose 1929 m. sausio 15 d., kaip rašoma tų metų *Lietuvos aidas* (1929 gegužės 21 d., Nr. 112(596),

5 tūkst. litų. Klaipėdos krašte dėl įvairių priežasčių tarnautojų algos buvo kur kas didesnės negu Didžiojoje Lietuvoje. Dydį nustatydavo ne Centro valdžia, bet Klaipėdos krašto seimelis ir kitos autonominės įstaigos.

Kažkodėl nei V. Gaigalaitis, nei jo bendramaniam neskaudėjo širdies, jog autonominės administracijos įstaigose šiltas vietas buvo aptūpę svetimšaliai, daugiausia Vokietijos piliečiai. Pavyzdžiui, 1933 m. sausio 25 d. *Lietuvos aidas* (Nr. 20(1692), 6 p.) referavo (Jurgio Brūvelaičio kalbą Klaipėdos krašto lietuvių visuomenės sąjungos atstovų susirinkime. Kalbėtojas nurodė krašte esant 119 svetimšalių valdininkų, iš jų mokytojų – 102, teisėjų – 10, kitų – 7. Jiems per metus išmokama 1 mln. 77 tūkst. 768 Lt, taigi, jei nepadariau aritmetikos klaidos, per metus kiekvienam – po 9050 Lt, arba po 500 Lt per mėne-

litikos apraiška. Pavyzdžiui, į laisvą Pagėgiuose kunigo vietą konsistorija nepaskyrė kunigo Bumbulio, kuris buvo baigęs Kaune Evangelikų teologijos fakultetą ir kurį laiką kunigavęs Didžiojoje Lietuvoje. Paskyrimas duotas tik Berlyno misionierių mokyklą baigusiam, neturinčiam aukštojo teologijos mokslo vokiečiui Labrenz. Paskyrimą nulėmė buvęs nacių režimui pritarusios Sovog partijos narys vyskupas Obereigneris. Buvo bendras vokiečių principas – neduoti krašto bažnyčiose, teismuose ir mokyklose vietų klaipėdiškiams, baigusiems Lietuvos aukštąsias mokyklas, taip pat mokytojų seminarijas. Antai visai netoli, už šešių kilometrų nuo Klaipėdos krašto „sienos“, buvo Tauragės mokytojų seminarija. 1924 m. joje iš 92 seminaristų mokėsi 31 klaipėdiškis (33,7 proc.). Bet jiems gauti vietą direktorijos mokyklose būta maža vilties iki pat 1934 m. pavasario. Tik tada, kai buvo lietuvių spaudoje sukeltas triukšmas ir kai vyriausybė pradėjo atimti svetimšaliams leidimus dirbti, direktorija teikėsi duoti septyniems Tauragės mokytojų seminarijos absolventams klaipėdiškias vietas savo mokyklose. Atsirado vilties, jog ir IV kurse besimoką 11 klaipėdiškių galėsia jas gauti. Aišku, klaipėdiškiai Tauragės seminarijos absolventai gaudavo darbo gimtineje: juos priimdavo Klaipėdos krašto mokyklų draugija, kurios pirmininkas buvo V. Gaigalaitis, į savo privačias lietuviškas mokyklas. Taigi jo gerai žinoma, kas stoji skersai kelio klaipėdiškiams su visokiais diplomais išsidarbinti gimtajame krašte!

Dėl vieno dalyko galima memorandumų autoriams ir V. Gaigalaitis pritari: į Klaipėdos kraštą iš Didžiosios Lietuvos tikrai būta nemažo srauto. Jo mastą, neturint po ranka statistinių duomenų ir išsamesnių tyrimų, būtų sunku tiksliau apibūdinti. Kiek ne kiek jį galima įsivaizduoti iš Bonos prof. dr. Valterio Hubačo (Walther Hubatsch) 1964 m. kovo 22 d. Oldenburge skaitytos paskaitos *Klaipėdos kraštas 1920–1939 m. ir mažumų problema* (Das Memelland 1920–1939 und das Problem der Minderheiten). Vortrag: *Sonderdruck aus* Nr. 10–13 1964 *des Memeler Dampfbootes*). Tekstas gautas iš interneto.

Aktyvus lietuvininkų veikėjas ir finansininkas Jokūbas Stiklorus. (Iš almanacho „Kovos keliais“)

Autorius nesigaili pikty žodžių visai Lietuvos vyriausybės politikai Klaipėdos krašte ir tęsia prieš karą daugelio vokiečių bei prie jų prisiliejusių „klaipėdiškių“ nuomones. Tai aiškiai jaučiame ir pastraipoje, kur kalbama apie didlietuvių plūdimą į kraštą. Prieš šią pastraipą pasiguodęs, jog dėl Lietuvos priemonių optavus Vokietijos pilietybę ir 14872 žmonėms palikus kraštą (beveik 10 proc. krašto gyventojų), profesorius dėsto: „Savo ruožtu Lietuva griebėsi visko (pabraukta cituojant, – A. P.), kad iš vadinamosios „Didžiosios Lietuvos“ kuo daugiau įkurdintų Klaipėdos krašte gyventojų, nors jame gyventojų tankumas buvo kone dviem trečdaliais didesnis negu Lietuvos Respublikos srityje. Į Klaipėdos krašto seimelio lietuvių frakcijos paklausimą direktorija yra nurodžiusi, jog vien nuo 1932 m. vasario 1 d. iki 1932 m. gegužės 1 d., taigi per ketvirtį metų, Lietuvos piliečiams buvę išduoti 6277 pasai su Klaipėdos krašto pilietybės įrašais. Nuo 1928. 10. 31 iki 1933. 3. 15 didlietuviams piliečiams išduoti 9628 pasai, suteikiantys Klaipėdos krašto pilietybę.“

Visa ši pastraipa rodo labai paviršutinišką autoriaus požiūrį į migraciją iš Didžiosios Lietuvos į Klaipėdos kraštą (o gal ir apskritai į migraciją?). Iš duotų Klaipėdos krašto pasų skaičiaus toli gražu nematyti tikrojo imigrantų iš Didžiosios Lietuvos masto: jo būta kur kas didesnio! Klaipėdos krašto pasą imigrantui iš Didžiosios Lietuvos gauti nebuvo lengva. Tad dauguma jų gyveno turėdami paprastus Lietuvos valstybės pasus. Tačiau faktas, jog iš Didžiosios Lietuvos į Klaipėdos kraštą kėlėsi daug lietuvių (ir kiek nelietuvių), toli gražu nepatvirtina kitų mokyto vokiečio teiginių ir išvadų: jos ryškus propagandos prieš Lietuvą pavyzdys.

Visiška netiesa, kad Lietuva „griebėsi visko“ skatindama emigraciją į Klaipėdos kraštą. Tai tolygu sakyti, kad Lietuvos vyriausybė darė žygių didinti emigraciją į Pietų Ameriką ir kitas šalis. O jos būta iki 1930 m. gerokai didesnės negu į Klaipėdos kraštą: 1923–

1925 m. iš viso iškeliavo 8613 žmonių, o 1926–1930 m. – 16 tūkst. (iš jų 12 tūkst. – lietuviai) žmonių. Kartu nurodyta, jog vėliau dėl vyriausybės priemonių emigracija iš Lietuvos sumažėjusi. Imtis vyriausybei specialių priemonių skatinti emigraciją į kitas šalis ir į Klaipėdos kraštą nereikėjo: tai buvo natūralus procesas.

Tad iš kur prof. V. Hubačas ištraukė, kad į tankiau gyvenamas sritis neturėtų krypti emigrantų srautas? Didelis gyventojų tankumas Klaipėdos krašte (net ir priėmus V. Hubačo nurodytą skirtumą) nėra jokia kliūtis migracijai iš Didžiosios Lietuvos. Juk ir prieš Pirmąjį pasaulinį karą į labai tankiai gyvenamus Vokietijos pramonės rajonus migravo žmonės iš mažesnio tankumo sričių, kurioms priklausė ir Rytų Prūsija. Tai bendras reiškinys, kad iš agrariųjų regionų gyventojų perteklius plūsta į daugiau ar mažiau supramonintas sritis. Klaipėdos kraštas, buvęs labiau supramonintas, turįs išplėtotą transportą ir prekybą, o svarbiausia – besiplečiantį uostą, taip pat išsiskiriantis aukštesniu gyvenimo lygiu, traukė Didžiosios Lietuvos gyventojus labiau, negu būtų galėjęs juos paskatinti vyriausybės ypatingos priemonės. Ir pati vyriausybė nebuvo tokia paika, kad būtų vylusis dirbtinai išspręsti krašto integracijos problemą, nors, nėra ko slėpti, jos norėta, kad Klaipėdos kraštas lietuvių ir vaduotųsi iš vokiečių nacionalistų įtakos. Šito tikėtasi ne iš atvykėlių, bet iš klaipėdiškių.

Pamąstyti verta ir dėl pateikiamų profesorius pasų skaičių. 1932 m. per tris mėnesius jų išduota atvykėliams apie du trečdalius, kuriuos gavo per ketverius su puse metų: nuo 1928 m. spalio 31 d. iki 1933 m. kovo 15 dienos. Jeigu šie skaičiai tikri, tai per ketverius ir daugiau kaip tris mėnesius, atskaičius minėtus tris mėnesius, krašte natūralizuota ne tiek daug – vos 3451 žmogus (9628–6277), arba 68 per mėnesį. Vėliau didlietuvių „ipilietinimas“ dar susilpnėjo: Vokietijoje atėjus į valdžią naciams, Klaipėdos krašto vokiškų direktorių antilietuviška pozicija dar labiau sugriežtėjo. Tada natūralizacija visai pasunkėjo, o nemažam lietuvių skaičiui buvo net atimami Klaipėdos krašto pasai, kad lietuviškai orientuotos partijos ir susivienijimai gautų rinkimuose kuo mažiau balsų.

Šia prof. V. Hubačo teiginių analize, tikimės, atsakoma ne tik jam ir jo šiandieniniams bendraminčiams, bet, kad ir labai pavėluotai, taip pat neįžvalgiams ano metu lietuvininkams su V. Gaigalaitis priešakyje, apgailėstaviams tada dėl didlietuvių antplūdžio į jų gimtinę. Tas atsakymas, ko gero, būtų svaresnis, jei galėtume atskleisti dar atvykėlių iš Didžiosios Lietuvos „klasinę“ sudėtį. Tada tikriausiai išaiškėtų, jog didlietuvių Mažojoje Lietuvoje neatėmė iš klaipėdiškių gerai mokamų vietų.

Bus daugiau

Tautinis lietuvių bankas Klaipėdoje. Pradėtas organizuoti 1919 m. vasarą Tilžėje, atidarytas rudėnį Klaipėdoje. Turėjo skyrius Katyčiuose, Pagėgiuose, Priekulėje ir Šilutėje, agentūras – Smalininkuose ir Vilkyskiuose. Priklausė kooperatyvui, įvedus litą – akcinei bendrovei

5 p.), tarnavo 1100 žmonių (962 vyrai ir 138 moterys). Klaipėdos miesto ir trijų apskričių savivaldybėse dirbo dar 338 žmonės (297 vyrai ir 41 moteris). Po penkerių metų *Lietuvos aidas* perspausdino iš *Lietuvos keleivio* informaciją, kad Klaipėdos krašto valdžioje esą 1300 valdininkų (neaišku, ar į šį skaičių įeina ir savivaldybių tarnautojai). Toje pačioje informacijoje pažymima, kad kiekvieno valdininko algą vidutiniškai per metus siekianti

5 p.), tarnavo 1100 žmonių (962 vyrai ir 138 moterys). Klaipėdos miesto ir trijų apskričių savivaldybėse dirbo dar 338 žmonės (297 vyrai ir 41 moteris). Po penkerių metų *Lietuvos aidas* perspausdino iš *Lietuvos keleivio* informaciją, kad Klaipėdos krašto valdžioje esą 1300 valdininkų (neaišku, ar į šį skaičių įeina ir savivaldybių tarnautojai). Toje pačioje informacijoje pažymima, kad kiekvieno valdininko algą vidutiniškai per metus siekianti

5 p.), tarnavo 1100 žmonių (962 vyrai ir 138 moterys). Klaipėdos miesto ir trijų apskričių savivaldybėse dirbo dar 338 žmonės (297 vyrai ir 41 moteris). Po penkerių metų *Lietuvos aidas* perspausdino iš *Lietuvos keleivio* informaciją, kad Klaipėdos krašto valdžioje esą 1300 valdininkų (neaišku, ar į šį skaičių įeina ir savivaldybių tarnautojai). Toje pačioje informacijoje pažymima, kad kiekvieno valdininko algą vidutiniškai per metus siekianti

5 p.), tarnavo 1100 žmonių (962 vyrai ir 138 moterys). Klaipėdos miesto ir trijų apskričių savivaldybėse dirbo dar 338 žmonės (297 vyrai ir 41 moteris). Po penkerių metų *Lietuvos aidas* perspausdino iš *Lietuvos keleivio* informaciją, kad Klaipėdos krašto valdžioje esą 1300 valdininkų (neaišku, ar į šį skaičių įeina ir savivaldybių tarnautojai). Toje pačioje informacijoje pažymima, kad kiekvieno valdininko algą vidutiniškai per metus siekianti

Mokslas Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Gediminas Zemlickas

Kalbos redaktorė Rūta Krasnovaitė

Stilistė Kristina Sakalauskienė

Dizainerė Jolanta Mitalauskaitė

Patarėjai: V. Būda, S. Goberis, J. Puodžius, A. Ramonas, J. Ulbikas, E. K. Zavadskas.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, 2001 Vilnius

El. paštas: mokslolietuva@takas.lt, tel. (8 ~ 5) 212 1235

Laikraštis internete: <http://ml.lms.lt>

Redakcija, pritardama ne visoms autorių mintims, jas toleruoja.

Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslas Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://ml.lms.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslas Lietuvą“.

ISSN 1392-7191

Leidžia

UAB „Mokslininkų laikraštis“

SL Nr. 169

Spausdino

UAB „Sapnų sala“

S. Moniuškos g. 21, 2004 Vilnius